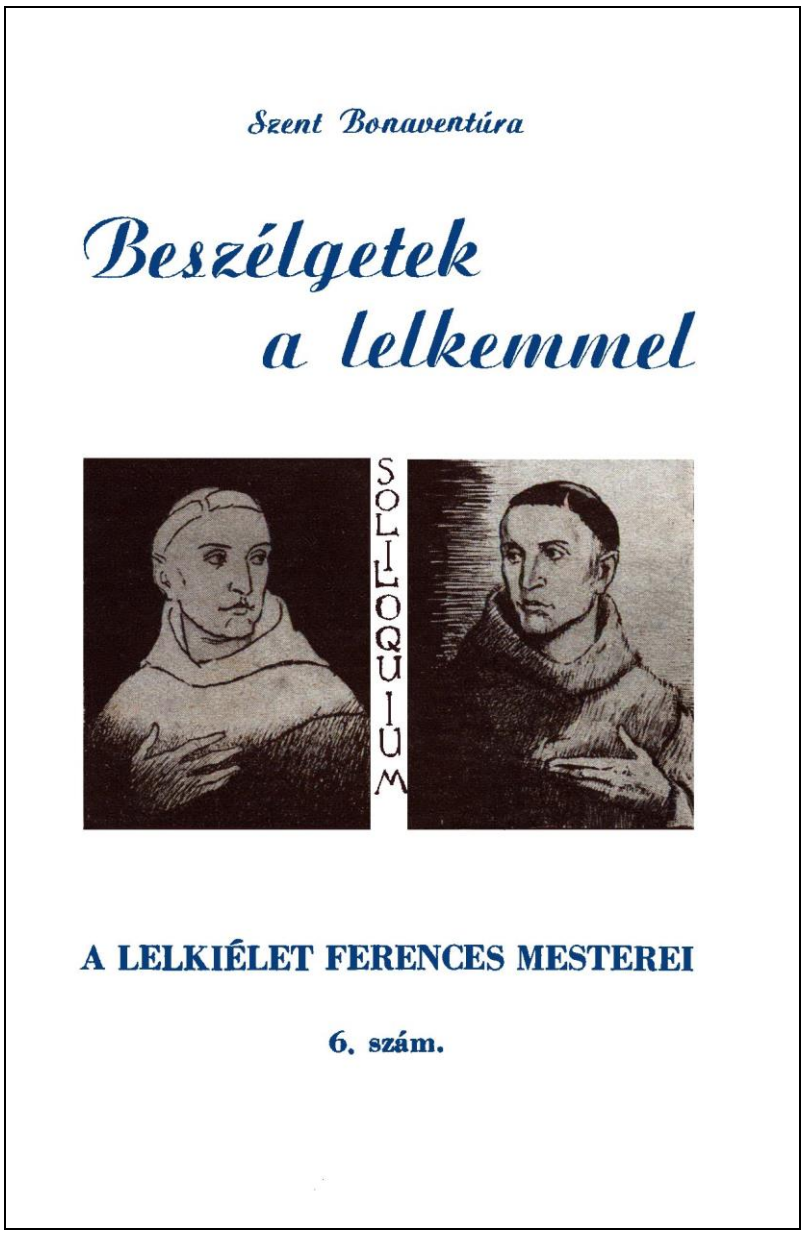
Szent Bonaventúra
Beszélgetek a lelkemmel
Soliloquium – De quatuor mentalibus exercitiis

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a http://www.ppek.hu internetes címet.

Impresszum

Szent Bonaventúra
Beszélgetek a lelkemmel
Soliloquium – De quatuor mentalibus exercitiis

Fordította:
P. Gál Gedeon, O.F.M.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1941-ben jelent meg Budapesten.

A könyvet Péter Júlia OFS vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum ... 2
Tartalomjegyzék ... 3
Előszó ... 4
Bevezetés ... 6
Első fejezet ... 8
1. §. Önismeret ... 8
2. §. Milyen méltóságra teremtette az isteni művész a lélek természetét? ... 9
3. § Hogyan éktelenítette el a lelket a bűnös akarat? ... 11
4. § Hogyan formálta újjá lelkünket a jóságos Isten a kegyelem által? ... 18
Második fejezet ... 24
1. § Az evilági dolgok háromszoros hiábavalósága ... 24
2. § Miért átalkodik meg sok világias ember? ... 26
3. § Mi az isteni vigasztalás és mik annak föltételei? ... 28
Harmadik fejezet ... 32
1. § A kikerülhetetlen halál ... 32
2. § Az utolsó ítélet kimondhatatlan igazságosságáról ... 33
3. § A pokoli büntetések elviselhetetlen kegyetlensége ... 34
Negyedik fejezet ... 38
1. § A mennyei öröm általában ... 38
2. § A mennyei örömről különösen, és elsősorban arról a hármas örömről, melyet az alsóbbrendű valóságok szemlélete jelent ... 39
3. § Az üdvözültek a mellettük lévőkre fordítják szemlélődő tekintetüket és ennek folytán hármas forrásból merítenek örömet ... 40
4. § Az üdvözültek a belülvalókra is figyelnek és ez hármas örömmel tölti el őket ... 44
5. § Az üdvözültek önmaguk fölé irányítják szemlélődő tekintetüket és a lélek három képessége szerint a legfőbb jóban tökéletes örömet találnak ... 45

Előszó

Nem lelki napló ez a könyv. A középkori ember nem értett a földi élet apróságainak és jelentéktelen eseményeinek a színezéséhez. Az örök gondolatok varázsa alatt állott. Úgy ki tudott emelkedni ebből a világból, hogy legegyénibb írásaiban sem emlegette élete körülményeit, érdekességeit, nem a mindennapi élethez fűzte elmélkedéseit. Idő és kor felett gondolkodott, imádkozott, elmélkedett. Az eszmék szerelmese a középkori ember. Az eszme a tapasztalati világgal, a gyakorlati élettel csak veszít. Soha sem közelíti meg a látható világ a láthatatlant, de mindent mozgató eszményt.

Ez az életszemlélet viaskodik Szent Bonaventúra SOLILOQUIUM-ában is. Már Szentviktori Hugó írt hasonló tárgyú lelki magánbeszélgetéseket, amelyekben a *lélek,* a mindennapi kísértéseinek harcosa, sokszor vert katonája, a jó és a rossz kettőségétől szenvedő, a jót mindig látó, de nehezen valósító, tetteinkért felelős énünk és a *belső ember,* az eszmék világának rajongója és látogatója, az örök igazságok fényének részese, a kegyelem és az örök élet eljegyzettje beszélget egymással. Szent Bonaventúra Hugótól vette az eszmét. Hatásában azonban felülmúlta mesterét. Hugó könyve gyönyörű olvasmány, népszerűvé mégsem tudott lenni. Bonaventúrát azonban mindenkor olvassák és csodálják.

A lélek és a belső ember társalgása a Soliloquium. A belső ember tanítgatja a lelket. A lélek tele kérdésekkel, tájékozatlansággal, nehézséggel, csak úgy verejtékezik a jóakarattól és az erőfeszítésektől, néha elcsügged, feles nehézséget lát. A belső ember, ez az eszményi énünk, mélységes részvéttel és megértéssel simul a jó megvalósításában küzdő lélekhez. Rámutat az örök szempontokra, a változatlan igazságokra, a kegyelmi élet nagy tényeire, Isten jóságára, a bűnbánat szükségességére, a javulás feltételeire, hol édes gyönyörtől áradozva emeli a lelket, hol rettenetes igazságok s a pokol megfélemlítő hatásával serkenti az erény gyakorlására s hívogat a szemlélődés békéjére.

Az írás kiváló művésze Bonaventúra. Mégis ebben a művében nem a saját tollára hagyatkozik, hanem egybegyűjti a szentírás és a szentatyák legszebb, legköltőibb s legmélyebb idézeteit. A keresztény irodalom legédesebb nyelvezete bájolja el az olvasót. Annyira tudatosan teszi ezt Bonaventúra, hogy alig van gondolata, amelyet a saját szavával mond el. Mindenre tud idézetet. Bonaventúra emlékezőtehetségéről csodákat regélnek. Nehogy valaki azt mondja, hogy Bonaventúra ügyes gyűjtő és rendező csupán. Más műveiben megmutatta eredetiségét. Ez a páratlan eredetiség itt sem hagyja cserben, csak emlékezőtehetségének ragyogtatásával teszi színesebbé a művet akkor, amikor a szentatyák szavait veszi ajkára.

Kinek írja Bonaventúra ezt a művét? A szöveg alapján egy szerzetesi életre hivatott léleknek írja, akiről azonban kiderül, hogy nem lett szerzetes. A mű keletkezésének idejét általában 1257-re szeretik tenni. Így javallja ezt az egyik kézirat. Csakugyan az Itenerarium *(A lélek útjai Istenhez,* a lelki élet ferences mesterei, 1. szám.) elé kell helyeznünk a Soliloquium megírásának idejét. Az Itinerarium érett gondolatai a Soliloquiumban csillannak fel először jellegzetesen. Így, mind a kettő a tapasztalati dolgokon át vezeti a lelket a szemlélődés békéjére; különbséget tesz a lélek három tehetsége: az emlékezet, az értelem és az akarat között; említi a híres gondolatmenetet: a lelket széppé tette a természet, eltorzította a bűn és megújította a kegyelem (formare, deformare, reformare), a valóság beállítása a lélek külső és belső, alsó és felső tehetségeinek megfelelőleg; Isten tulajdonságainak ragyogása a dolgokban: a Teremtő hatalma, bölcsessége és jósága vagy kegyessége néz felénk minden dologból; végül mind a két műben szerepel az Istenhezemelkedésnek három iránya: a külső, a belső és a felettünk álló világ, valamint a dolgok Istenhez való hasonlóságának három foka:

nyom, tükör és képmás különböztetése, amiből aztán a teremtett világ és a lélek egymáshoz hangoltságát csodálja, s rámutat az Istenhez való emelkedés, Istenmegismerésének és szeretésének útjára. Az Itinerariumot 1253-ben írta Bonaventúra. Így a Soliloquium megírásának ideje 1257 utáni időre esik. Egyesek szívesen helyezik 1257–1267 közti időbe.

Szent Bonaventúra Soliloquiumának megjelenése magyar nyelven a lelki irodalom egyik legegyszerűbb s legbensőségesebb művével ismerteti meg a magyar híveket. Mennél többet olvassuk, annál több mélységet fedezünk fel benne. Az pedig, hogy a szentatyák valóságos kincstárával ismertet meg bennünket, a keresztény irodalom legszebb idézeteit lopja lelkünkbe s eleveníti fel emlékezetünkben. Írók, szónokok értékes lelki olvasmányt kapnak benne ily szempontból is. Ha pedig hozzávesszük, hogy a Soliloquium tulajdonképpen lelkigyakorlat, kitűnő segédeszközt nyer benne minden lelkigyakorlatozó és lélekvezető.

Adja Isten, hogy a magyar hívek megszeressék ezt a kis munkát, és tökéletesedjenek rajta, mint a szent hajdan annyi kiváló mestere és Isten-keresője.

Gyöngyös, 1941. Szeplőtelen Fogantatás ünnepén,

a szerkesztőség: P. Schrotty Pál,
P. Szedő Dénes,
P. Dám Ince, O. F. M.

Bevezetés

1. „Ez okból hajtom meg térdemet a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja előtt, akitől minden nemzetség nevét nyerte a mennyben és a földön: Adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy megerősödjetek benső emberré az Ő Lelke által, hogy Krisztus a hit által szívetekben lakjék; s a szeretetben meggyökerezve és megalapozva legyetek s fel tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység, és megismerhessétek Krisztusnak szeretetét is, mely meghaladja a megismerést, s beteljetek az Istennek egész teljességével" (Efez. 3, 14-19).

Szent Pál apostol, az Istennek öröktől fogva kiválasztott edénye (Csel. 9, 15), a megszentelődés szentélye, a mennyei szemlélődés tükre és példaképe, imént idézett szavaival bemutatja nekünk a lelkigyakorlatok **forrását, tárgyát és gyümölcsét.**

Az üdvös és áhítatos lelkigyakorlatnak természetfeletti erőre, vezérlő bölcsességre és vigasztaló kegyességre van szüksége. Az isteni titkok szemléletéért lelkesedő, áhítatos lélek boruljon le, tehát a fölfoghatatlan Szentháromság legszentebb trónja előtt: kopogtasson be alázatosan és kérjen az Atyától erősítő kegyelmet, hogy el ne essen a küzdelemben; a Fiútól irányító bölcsességet, hogy a tévedés az igaz útról le ne csalhassa; a Szentlélektől pedig jóságos, vigasztaló kegyességet, hogy lendületét a fásultság meg ne törje.

„Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék ugyanis onnan fölülről vagyon, alászállva a világosság Atyjától" (Jakab 1. 17), amit Szent Ágoston így fejez ki: „Minden javunk vagy maga az Isten, vagy tőle származik" (De doctr. Christ. 1. c. 31, n. 34). Ennél fogva illő, hogy mielőtt bármiféle jócselekedetbe fognánk, segítségül hívjuk azt, aki minden jónak forrása és minta szerint megvalósítója (Szent Bonaventúra tanítása szerint Isten értelmében minden teremtő dolognak öröktől fogva meg van az eszmei képe, és ennek a képnek mintájára valósulnak meg a teremtés idején. V. ö. P. Jean de Dieu: Oevre spirituelles de Saint Bonaventure, 116, 1. 4. fejezet.), vagyis a kimondhatatlan Szentháromságot, az Atyát, a Fiút és a Szentlelket. Erre céloz az Apostol is, mikor azt mondja: „Ez okból hajtom meg térdemet a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja előtt, akitől minden nemzetség nevét nyerte a mennyben és a földön" (Efez. 3, 14).

2. Szent Pál apostol ezek után rávilágít az üdvös lelkigyakorlat tárgyára. Szerinte az áhítatos lelkigyakorlatoknak tárgya a **kül- és belvilág,** valamint a **mélységek és magasságok** fölötti vizsgálódás.

A lelkigyakorlatozó lélek legelőször saját **belső világába fúrja** szemlélődő tekintetét, hogy meglássa, **mivé alkotta a természet, hová süllyesztette a bűn és miként formálta újjá a kegyelem.** Majd forduljon a **külvilág felé,** hogy annak szemléletéből megismerte a földi gazdagság állhatatlanságát, a világi dicsőség változékonyságát és a földi nagyság nyomorúságát.

Azután tekintsen a **lét mélységeibe,** hogy rádöbbenjen a **halál** elkerülhetetlen törvényére, az utolsó **ítélet** félelmes szigorúságára és a pokoli büntetés elviselhetetlen gyötrelmességére. Végül emelje tekintetét a **magasságok felé,** hogy felfogja és megízlelje a mennyei örömök fölbecsülhetetlen értékességét, örökkévaló és kimondhatatlan gyönyörűségét.

Így fest, ájtatos lélek, az a négyágú, boldogító kereszt, amelyre édességes Jegyesed, Jézus Krisztus mellé a folytonos elmélkedés által neked is fel kell magadat függesztened. Ez az a négykerekű tüzes szekér, amelyen – hűséges Barátod nyomdokaira függesztett szemekkel, - föl kell szállnod a mennyei udvarba. Ez az a négy világtáj, t. i. Kelet, Nyugat, Észak és Dél, melyet naponta be kell járnod, keresve, kutatva egyetlen Szerelmedet, hogy elmondhasd a jegyessel: „fekvő-helyemen éjjelente keresem, akit szeret a lelkem" (Én. É. 3, 1). Erre a négy

irányra utal az Apostol is, amikor hozzáfűzi: „S föl tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és hosszúság, a magasság és a mélység, és megismerhessétek Krisztusnak szeretetét is, mely meghaladja a megismerést, s beteljetek az Istennek egész teljességével”(Efez. 3, 19).

Szent Pál végül rámutat ezeknek az üdvös gyakorlatoknak a **gyümölcsére** is, mely méltó és dicséretes elvégzés esetén nem egyéb, mint az **örök boldogság,** minden jónak és szépnek önmagában hiánytalanul kielégítő bírása, ahol látjuk, szeretjük, élvezzük és magasztaljuk végnélkül azt, aki mindörökké áldott. Ezt a gyümölcsöt ígérik az Apostol záró szavai is: „hogy beteljetek az Istennek egész teljességével.” „Ez a teljesség akkor lesz osztályrészünk, amikor Isten lesz akaratunk nyugalmas békessége, értelmünk fényének teljessége és emlékezetünk meg nem szűnő örökkévalósága” (Szent Bernát, Sermo IX. in Cant. N. 5). Isten lesz mindenben mindenünk, „mert akkor eloszlik értelmünk minden tévedése, megszűnik akaratunk minden szenvedése és szívünket elhagyja minden félelem, hogy helyébe csodálatos nyugalom, isteni öröm és örök bizonyosság lépjen” (Szent Bernát, Sermo XI. in Cant. N. 6).

3. Lelkiismeretem ösztönzésére, egyszerű emberek számára, egyszerű szavakkal szerkesztettem meg a szentek mondásaiból ezt a párbeszédes könyvecskét. A **lélek**, mint az örök Igazság tanítványa, elmélkedés közben kérdéseket tesz föl benne, melyekre a **belső ember** gondolatban megfelel.

Ha e lelkigyakorlat fölbecsülhetetlen értékű gyümölcseiben részesedni akarunk, mindjárt kezdetben folyamodjunk alázatosan a világosság Atyjához. Boruljunk térdre lélekben az örök Fölség trónja előtt, könyörögjünk szüntelenül, könnyes sóhajokkal az osztatlan Szentháromság zsámolyánál, hogy az Atyaisten, áldott Fia és Szentlelke által áldja meg e lelkigyakorlatot, hogy megismerhessük benne, mi a hosszúság, szélesség, magasság és mélység, és ezáltal eljuthassunk ahhoz, aki minden vágyunk célja és beteljesülése. Amen.

Első fejezet

Szemléljük belső világunkat, hogy megismerjük, milyennek alkotott a természet, hová süllyesztett a bűn és hogyan formált újjá a kegyelem.

1. §. Önismeret

1. A LÉLEK. Már az isteni Fölséget áhítatosan segítségül hívtam, az örök Bölcsességet alázatosan megkérleltem, és a Magasságbeli kegyes jósághoz könnyes fohászkodásokkal esdekeltem, és ennélfogva elnyertem a *hosszúság, szélesség, magasság* és *mélység* fölött való lelkigyakorlatozás kegyelmét. Most azt mondd meg, milyen sorrendben fogjak az elmélkedéshez, ha a helyes irány elvesztése miatt nem akarom elveszíteni a szentgyakorlat érdemét is? „A cselekvés rendjének nem-tudása, ugyanis, - mondja Szent Ambrus, - az érdem teljességét is megzavarja." Később pedig így folytatja: „Ne képzeljük, hogy tökéletesen tisztában vagyunk tennivalónkkal, mikor csak a feladatot ismerjük, de nem tudjuk, hogyan fogjunk hozzá" (Szent Ambrus, Sermo 4. in ps. 187).

2. A BELSŐ EMBER. Azt kövesd, lelkem, amit Szent Bernát tolmácsolt Jenő pápának: „Vizsgálódásaid *önmagad megismerésével kezdődjenek*, mert félő, hogy ha magadat elhanyagolod, többi tudományod magától füstbe megy. Sokan vannak ugyanis, akik bár sokat tudnak, de önmagukról mitsem tudnak; míg másokon van szemük, önmagukról megfeledkeznek. Hogy Istent a külvilágban megkeressék, saját lelkükkel nem törődnek, pedig ott lakik az Isten. Tehát a külvilágból bensőmbe fordulok, a mélységből a magasságokba emelkedem, hogy megismerhessem: *honnan jövök, hová megyek, honnan eredtem és mi vagyok.* Ilyenformán a magam megismerése rávezet Isten megismerésére is" (Szent Bern. De Consid. 11. c. 3, n. 6 és Medit. piis. c. 1. n. 1). „Az önismeret a bölcseletnek nagyon jelentős fejezete" (In Matth, hom. 25. n. 4), - mondja Aranysz. Szent János. Szent Ambrus pedig így folytatja: „Ismerd meg, mit érsz, vizsgáld meg magadat mindennap és figyeld meg, mi szállja meg lelkedet a képzelet szárnyain, és mi hagyja el szívedet beszéd formájában" (In Hexaem. Lib. IV. c. 8, n. 50). „Vizsgáld meg tehát magadat minden nap, tartsd számon pontosan, mennyit haladtál előre, mennyit hátra? Milyen szokásaid vannak, milyen az érzületed, mennyi a hasonlatosság, illetve eltérés közted és az Isten között, mennyit közeledtél hozzá, illetve mennyit távolodtál tőle?

Sohasem feledd el, hogy sokkal dicséretesebb, méltóbb és üdvösebb, ha önismeretre teszel szert, mintha ezzel nem törődve a csillagok pályáját, a növények gyógyító erejét, az emberi test szerkezetét vagy az állatok természetét tanulmányozod és ismersz minden földi és égi teremtményt.

Szállj tehát magadba, ha nem is állandóan, legalább időnként. Kormányozd érzéseidet, irányítsd cselekedeteidet és javítsd meg lépteidet (Szent Bern. Med. de cogn. hum. c. 1, n. 1). „Fogadd meg a szentek tanácsát és irányítsd tekintetedet *Kelet felé*, vagyis szemléld a magad állapotát. Fontold meg alaposan, hogy milyen méltósággal ruházta föl természetedet az isteni Művész, milyen gonoszul csúfította el azt a magad bűnös akarata és végül milyen bőkezűséggel épített újjá ismételten a jóságos Isten kegyelme."

2. §. Milyen méltóságra teremtette az isteni művész a lélek természetét?

3. Először azt fontold meg, lelkem, hogy milyen méltóságot nyertél a természettől? Ez véleményem szerint abban áll, hogy természettől fogva a *legszentebb Szentháromság képe díszít*. Ezért mondja Szent Anzelm a Proslogiumban: „Hálatelt szívvel ismerem el, Uram, hogy képedre teremtettél, hogy ennél fogva reád emlékezzem, rólad gondolkozzam, és Téged szeresselek" (Med. de cogn. hum. i. h.). Szent Bernát pedig az Elmélkedésekben így ír: „A belső embert tekintve, három képességet találok magamban, mellyel eszembe idéztem, szemlélhetem és kívánhatom az Istent: az *emlékezet***,** az *értelem* és az *akarat*".

Ha ugyanis eszembe jut az Isten, gyönyörködöm benne, „mert emlékezete édesebb, mint a bor" (Én. ó. 1. 3). Mikor értelmem megismeri, belátom, mennyire fölfoghatatlan, - hiszen Ő a kezdet és a vég; szemlélem, mennyire kívánatos angyalai szemében, akik látni kívánják, mily gyönyörűséges összes szentjeiben, akik szüntelenül benne örvendeznek; „mennyire csodálatos valamennyi teremtményben, amelyeket hatalmával megteremtett, bölcsességével kormányoz és kegyességével gyarapít" (Medit. piis. i. h.). Mihelyt belátom ezeket az igazságokat, kívánkozom az Isten után, akit *„míg akaratommal szeretek, életemmel mintázok"* (De Caritate c. 18, n. 61 - Szent Bernátnak tulajdonítják). Ismerd el, tehát, lelkem, hogy csodálatos és fölmérhetetlen méltóságot kölcsönöz neked az a körülmény, hogy te nemcsak *lábnyoma* vagy az Alkotónak, - mint a többi teremtmény, - hanem *képét* is magadon viseled; ez pedig csak az értelmes lényeknek jutott osztályrészül. Dicsérd hát te is, lelkem, az Urat, dicsérd, ion, Istenedet (Zsolt. 147. 12 – Szent Bonaventúra szerint minden teremtmény árnyéka és nyoma a Teremtőnek, az értelmes lények pedig ezen fölül még képmásai is a Szentháromságnak: értelmük, akaratuk és emlékezetük révén. V. ö. P. Jean de Dieu i. m. 127). „Ébredj tudatára ujjongó hálával és örvendezéssel, hogy Isten képét tükrözöd, hasonlatosságában díszelegsz, értelmes és az örök boldogságra rendelt teremtmény vagy" (Szent Bern. Med. de cogn. hum. c. 3, n. 7).

4. Ha mindez a halállal véget ér, kétségkívül nem sokat ér. De örvendezhetsz hálatelt szívvel, mert az előbb említettek koronájaképpen Istentől még halhatatlan természetet, romolhatatlan valót, határtalan időt és *örök életet is nyertél*. „Nem lennél az örökkévaló Szentháromság hasonmása, ha életed fonalát elvághatná a halál kaszája," – mondja Szent Ágoston (De Trinit. Lib. 14, c. 8, n. 11). „Ne feledd el, lelkem, hogy Alkotód nemcsak létet, hanem szép és öröklétet is adott neked; adott életet, érző és ítélő képességet és azon kívül még érzékszervekkel és bölcsességgel is fölruházott" (U. o.). „Vizsgáld meg szépségedet, hogy megtanuld belőle, miféle szépséget kell keresned. Ha pedig a magadét képtelen volnál megfigyelni, vedd legalább figyelembe másoknak rólad alkotott ítéletét. Jegyesednek szépsége ugyanis minden kételyedet eloszlatja a magadét illetően. T. i. olyan szép és bájos valaki, mint Isten egyszülött Fia, nem vetett volna szemet rád, ha mindenkiét fölülmúló csodálatos ékességed nem vonzotta volna" (Szent Ág. De diligendo Deo c. 6).

5. Ha előtted még ezek sem számítanának, vedd tudomásul, te, hálátlan lélek, hogy van még egy harmadik, csodával határos méltóságod is. Ez pedig nagy *egyszerűségedben áll*, mely az örökkévaló Szentháromság egyszerű tisztaságán kívül senkit sem enged belépni, és lakást venni szellemi hajlékodban. Hallgasd csak Jegyesed szavát: Én és Atyám *„hozzája megyünk, és lakóhelyet szerzünk nála*" (Ján, 14, 23); máshol pedig így szól: „szállj le hamar, mert ma a te házadba kell maradnom" (Luk. 19, 5). Szellemi hajlékodba egyedül csak Isten, a te Alkotód képes behatolni, aki Szent Ágoston szavaival: „bensőségesebb létet kölcsönöz neked, mint te magad" (Confess. Lib. III, c. 6, n. 11). Örvendezz hát, boldog lélek, hogy ilyen vendég szállásadója lehetsz.

„Szerencsés az a lélek, - mondja Szent Bernát, - aki naponként megtisztítja szívét, hogy méltón fogadhassa a benne lakozó Istent, akinek vendéglátója semmi kincsre nem szorul, mert önmagában hordja minden kincsnek Alkotóját" (Szent Bern. Sermo 2.de dedic. Eccl., n. 2-3).

Milyen boldog is az a lélek, akinél szállást talál az Isten! Elmondhatja: „hajlékomban pihent, aki alkotott" (Jézus Sirák 24, 12). Hogyan tagadhatná meg attól a mennyei jutalmat, aki neki e földön hajlékot adott?

Nagyon kapzsi lennél, lelkem, ha még ilyen látogató jelenléte sem elégítene ki. Tudnod kell ugyanis, hogy nagy bőkezűségében a sajátját osztja meg veled, és jóságában tulajdon javaival gazdagít. Semmiképpen sem illenék ilyen hatalmas fejedelemhez, ha szűkölködni hagyná vendéglátóját.

Öltöztesd hát díszbe menyegzői lakodat és fogadd a Királyt, kinek jelenléte ujjongó örömre hangolja egész családodat.

Csodálatos igazságok! A Király, kinek szépségét nap és hold csodálja, kinek nagyságát ég és föld tiszteli, kinek bölcsessége fénybe borítja az égi szellemek seregét, ki kegyes jóságával betölti az üdvözült lelkek kórusát, az kívánja, lelkem, vendégségedet, és jobban áhítozik hajlékod után, mint mennyei palotája után. Gyönyörűsége ugyanis az emberek fiaival lenni (Péld. 8, 32).

6. Ha még ez sem volna elég ahhoz, hogy Teremtőd dicséretére hangolódj, szögezd szemlélődő tekintetedet egy negyedik jótéteményre. El kell ismerned, hogy olyan *nagy igényeid vannak, amiket Istenen kívül senki sem képes kielégíteni.*

„A teremtmények bája, édessége, szépsége illetheti ugyan az emberi szívet, de be nem töltheti", - mondja Szentviktori Hugó (In Eccl. hom, 2). Szent Anzelm pedig így szól „Istenen kívül minden bőség csak szűkölködés nekem" (Szent Ág. Confess. 13, c. 8, n. 9). Nagy Szent Gergely hasonlóképpen beszél: „Mivel az emberi lélek Isten utáni vágyódásra van teremtve, azért bármit kívánjon is, rajta kívül semmi sem képes betölteni. Eszerint nem éri be azzal, ami nem maga az Isten" (Morál. 26. c. 44, n. 79).

7. Ezek után, azt hiszem, már eléggé tisztán látod nemességed értékét. – Állítsd most szemlélődésed gyújtópontjába a teremtmények fölött élvezett csodálatos *hatalmadat.*

„Mit adott neked Jegyesed? Nézd ezt a világot! Az egész természet rendje hasznodat szolgálja és az évszakok változása szerint szüntelenül, ellát élvezetekkel" (Hug. a S. Vict. De arrha animae). Értsd meg már, lelkem, és vedd szemügyre alaposan, hogy Teremtőd, Királyod, Jegyesed és Barátod miként rendelte az egész világ gépezetét a te szolgálatodra. Nézd csak! Angyalok tisztogatják és hevítik szívedet, ők világosítják meg és igazgatják értelmedet, ők őrzik és tökéletesítik lényedet. Ilyen tanítókkal, ilyen vigasztalókkal és pártfogókkal rendelkezhetni, valóban nagy kitüntetés! „Látnád csak, lelkem, - mondja Szent Bernát, - micsoda elragadtatott örömmel segédkeznek az angyalok az imádkozók és elmélkedők mellett, milyen gondosan őriznek a jóban, hogyan várnak már reánk és örök üdvünket mennyire óhajtják!" (Med. de cog. hum. c. 6, n. 16).

Az ég is téged szolgál mozgásával és sugárzó égitesteinek hasznos befolyásával. A Nap fényt derít rád, a hold megvilágítja éjszakádat, a tűz mérsékli a levegő hűvösségét, a levegő csökkenti a tűz belső hőségét; a víz megtisztít a szennytől, lehűti égető szomjadat és fokozza a föld termő-erejét. A föld viszont szilárdságával fönntart, termékenységével táplál, szépségével pedig gyönyörködtet téged.

Íme, lelkem, ha a legalacsonyabb rendűektől a legmagasabb rendűekig végig futottál tekinteteddel a dolgok sorozatán, meggyőződhettél róla, hogy Isten rendelése folytán az egész természet folyásának csak egy a célja: hogy téged szolgáljon, és szüntelenül kedvedben járjon. Vigyázz azonban, mert ha jobban kedveled az ajándékot, mint az ajándékozó

szeretetét, nem mennyasszony, hanem házasságtörő lesz a neved. „Jaj neked, - kiált föl Szent Ágoston, - irányt tévesztesz, és jobban szereted ezeket a múló kedveskedéseket, mint magát az Istent. A végén majd észre sem veszed, hogy mit jelent számodra maga a Boldogító Világosság, aki a tisztult lelkek értelmének fénye, és akinek lábnyoma és érintése valamennyi teremtmény dísze" (Szent Ág. De Lib. Arbitr. C. 16, n. 43).

Ha még most sem ismernéd magadat eléggé, „te asszonyok legszebbje, kelj föl és menj a nyáj után" (Én. É. 1, 7), vagyis vedd szemügyre az oktalan teremtményeket. *Ezek csak lábnyomai* a Teremtőnek, míg te a legszentebb Szentháromság *tükörképe vagy*, tehát méltóságban valamennyit túlszárnyalod. Legeltesd jószágodat a pásztorok sátra mellett, vagyis fordulj lelki szemeiddel az angyalok felé, kikhez valamiképpen hasonló vagy természetben, és akikkel egykor osztozkodsz dicsőségben.

8. A LÉLEK. Már régóta hallgatok. Most azonban szégyenpírban égő arccal meg kell vallanom, hogy eddig keveset adtam méltóságomra. Hej, én szánalmas, nyomorult teremtmény! mily csúf tiszteletlenséggel gyaláztam meg magamat! Hiún és hanyagul éltem. Igaza van Szent Bernátnak, amikor azt mondja: „Minél behatóbban veszem szemügyre méltóságomat, annál jobban pirulok és szégyenkezem méltatlan életem miatt" (Szent Bern. Sermo 81. sup. Cant. N. 1). Félek ugyanis, hogy annál súlyosabb a vétség, minél nemesebb a vétkező természete. Megdöbbent az az igazság is, hogy annál nagyobb a vétség, minél nagyobb a sértett méltósága és annál alávalóbb a hálátlanság, minél több jót fogadtunk el a megbántott kezéből.

Ah, én Uram, Istenem! Természetem méltóságát szem előtt tartva már jobban meg tudom ítélni bűneim hitványságát, szépségem felismerteti velem vétkeim rútságát, jótetteid emléke pedig szememre hányja viselkedésem hálátlanságát. Jaj, én szerencsétlen! már belátom, már tudom, hogy „nyomorúságomban bűnös gonoszságra használtam mindazt, amit a legfőbb Ajándékozótól a földi élet számára kaptam.

A földi béke nyugalmából hiú biztonságot kovácsoltam magamnak. A földi számkivetést hazámként szerettem, testi erőmet és egészségemet a bűnös élvezetek szolgálatában állítottam. Javaim bőségét nem testem szükségleteire használtam, hanem aljas kicsapongásaimra pazaroltam. Még az időjárás kellemességét is földies kedvteléseim szekerébe fogtam. Hej, félek és rettegek, hogy büntetésképpen ellenem fordulnak mindazok a teremtmények, melyeket bűneim szolgálatába állítottam" (Szent Gerg. Lib. 2 Hom. In Evang. 35, n. 1).

9. A BELSŐ EMBER. Már látom, hogy helyesen gondolkodsz. Beszédedből kiérzem, hogy figyelmeztetésem nem volt hiábavaló. Úgy veszem észre, hogy kissé már megváltoztál, mert megérintett a *valódi fény*. Szent Gergely szerint ugyanis: „ha az igazi fény belesugárzik a lélekbe, az fölismeri önmagát, megérzi, mi az igazságosság és mi az elvakító gonoszság. A szentek is minél jobban megközelítik Istent az erények lépcsőjén, annál behatóbban átlátják méltóságukat; amint ugyanis közelednek a fényhez, az is szemükbe tűnik, ami eddig rejtve volt előttük" (Moral. Lib. 32, c. 1, n. 1).

3. § Hogyan éktelenítette el a lelket a bűnös akarat?

10. Lelkem! Ha eddig elég elhanyagolt méltóságodat az igazi világosság fénye szemedbe tükrözi, ha fölfogod, mi a bűn, mellyel Teremtődet megbántottad és beláttad, hogy a természetnek pompás alkotása vagy, vedd szemügyre most már azt is, hogy mint tette tönkre a bűn ezt a nagyszerű isteni alkotást.

„Idézd emlékezetedbe, te boldogtalan, szánalmas lélek, szörnyű vétkeidet és kiáltson az égig siralmas jajszavad! Isten pártütő gyermeke, Krisztusnak hűtlen jegyese, fontold meg, mit

tettél! Elhagytad tiszta mennyei Szerelmesedet, megvetetted Teremtődet, eltaszítottad Jegyesedet, haragra ingerelted Istenedet és tiszteletlenül bántál szent őrzőangyaloddal. Isten temploma, Krisztus jegyese és a Szentlélek szentélye voltál! – Honnan ez a váratlan átalakulás, ez a gyors elváltozás? Isten szűz leánya a sátán kitartottja lett, Krisztus menyasszonya utálatos utca-lánnyá változott és a Szentlélek templomában az ördög vert tanyát" (Szent Ans. Medit. 3.)!

Gondold csak át, lelkem, mi az, amiért áruba bocsátottad ékességedet, félre dobtad becsületedet, oly rútul elcsúfítottad arcodat és olcsón elvesztegetted a drága kincseket?

A LÉLEK. Elismerem, hogy igazságot beszélsz, és méltán lobbantod szememre nagy eltévelyedésemet.

11. A BELSŐ EMBER. Miért fosztottad meg magadat, lelkem, annyi jótól? Miért dobtál el magadtól oly nagy tisztességet? Miért hanyagoltál el annyi jócselekedetet, és miért töltöttél gyümölcstelen tétlenségben annyi évet, annyi napot, annyi órát?

„Ó, Uram, - mondja Szent Bernát, - mennyi idő szállt el fölöttem, anélkül, hogy fölhasználtam volna. Miként álljak eléd? Hogyan emelhetem majd rád tekintetemet azon a félelmetesen nagy számadáson, melyen gyümölcsöt keresve számlálod életem napjait? Ó, Uram, én Istenem! Miért szűntem meg valaha is Tégedet szívembe zárni, értelmemmel átölelni, és édességedben gyönyörködni? Hol bolyongott szívem, amikor tőled távol volt? Hiszen ami a teremtményekben kívánatos, dicséretes és gyönyörűséges, az úgyis mind Tetőled származott" (U. o. 23).

12. A LÉLEK. Jaj, Uram! belátom már, de megvallani még szégyellem, hogy a *teremtmények* külső dísze és *szépsége megcsalta szememet* és azért nem vettem észre, hogy Te szebb vagy valamennyi teremtménynél, - hiszen mérhetetlen szépségének csak egyetlen cseppjét osztottam meg velük. Ki díszítette föl csillagokkal az égboltozatot, madarakkal a levegőt, halakkal a vizeket és virágokkal a földet? Te, legkegyesebb Atyám!

Te díszítetted föl az égi szellemek seregét változatos kívánságokkal. Általad égnek a szeráfok a szeretet tüzében és általad tündöklik a kerubok tudománya. Meghatalmazásod folytán ítélnek a trónok és a Te birtokaidon, országolnak a fölséges uraságok. A fejedelemségek a Te erőddel kormányoznak, a hatalmasságok pedig a Te hatalmad által zabolázzák meg a gonosz ördögöket. Az erősségek mindenhatóságodból merítik csodatevő hatalmukat. Az arkangyalok rendelkezésed folytán viszik a nagy híreket a nagy személyiségeknek, az angyalok pedig a kisebbeket a jelentéktelenebb embereknek (V. ö. U. o.).

És mindez, nemcsak egy szikrácskája-e a Te szépségednek? Jóságos Jézusom, minden szépség forrása, bocsásd meg nekem, szerencsétlennek, hogy olyan későn ismertem fel és olyan lanyhán szerettem szépségedet. Ez volt az oka szánalmas eltévelyedéseimnek.

13. *A teremtmények édessége megcsalta ízlésemet* és azért nem vettem észre, hogy Te a méznél is édesebb vagy. Hiszen a méznek is, mint valamennyi teremtménynek, Te adtál édességet, mégpedig a magadéból! A teremtmények édes gyönyörűsége nem egyéb annak az édességnek halvány visszfényénél, amit elrejtettél a Téged félők jutalmazására, ezért, ha alaposan szemügyre vesszük a dolgot, a teremtmények édességének nincs is más feladata, mint elvezetni minket örök édességed lakomájára.

Jézusom, minden édesség forrása, ne tudd be bűnömül, hogy teremtményeidben nem ismertem föl a Te határtalan édességedet, mézelfolyó kegyességedet és így szívem benső szerelmével nem is ízlelgettem őket. Ezért tévedtem el annyira, hogy nyomorúságos módon a sertések moslékjával töltekezett a lelkem. Sajnos, az a gyanúm, hogy sohasem táplálkoztam fiaid kenyerével és ezért maradtam éhes a világ gyönyörei közepette. „Mivel nem akarjuk a

számunkra készített édességet belsőleg ízlelni, kénytelenek vagyunk nyomorúságban, böjtben és éhségben a tulajdon éhségükkel megbarátkozni," – mondja Szent Gergely (Szent Gerg. Lib. 2. Hom. Evang. hom. 36, n. 1).

Édességes Jézusom, beismerem már, hogy minden édesség, mely a tieddel ellenkezett, számomra csak csapást és nagy nyomorúságot hozott. „Irgalmas Istenem, Te bűneim közepette is mindig mellettem állottál és jóságos bosszúdban alávaló, bűnös örömeimet maró keserűséggel fűszerezted, ostorcsapásaiddal pedig kioktattál a felől, hogy ha ürömtelen örömet akarok, olyant csak Tenálad lelhetek" (Szent Ág. Conf. lib. 2. c. 2, n. 4).

Fájdalom! Nem értettem meg ezt a tanítást. Rendetlen életet éltem, de bűnös örömeim közepette is mindig féltem, hogy valaki elárul, bevádol, vagy szemrehányást tesz nekem. Olykor lelkiismeretem is nyugtalanított, sokszor rettegésbe hozott a becsületvesztés gondolata, nem egyszer a pokol is megborzongatott, de sajnos, még ennyi gyötrelem közepette sem változtattam meg egyéni akaratomat.

14. *A teremtmények illata megcsalta szaglásomat is,* és így nem tudtam, hogy illatod, jóságos Jézusom, valamennyi fűszert fölülmúl. Édes Jézusom, jó illat forrása, add, hogy ennek az illatnak hatására, „szüntelenül fussak keneteid illatárja után" (Én. É. 4, 10 és 1, 3).

15. *A földi alkotmányok csalfa hangja meg fülemet kábította el,* és nem vettem tudomásul, mily gyönyörűségesek beszédeid, választottaid ajkán: barátaid fülében, mily édesen csengnek tanácsaid, és parancsaid mennyire elvesztik súlyukat szentjeid vállán.

Ó, Jézusom, bölcsesség forrása, tudomány szerzője, jó tanács magvetője, hadd legalább most hallanom szavadat, lagalább most csengjen fülemben szózatod. Kesereghetem rajta, ha eszembe jut, mint mentem lépre azok hangja nyomán, akik így énekeltek és imígy beszéltek: „Rajta tehát! Éljünk a jelen javakkal, élvezzük a teremtést sietve, míg fiatalok vagyunk! Töltekezzünk pompás borral és mirhával, ne menjünk el az évszak virága mellett. Koszorúzzuk magunkat rózsákkal... Mindenütt hagyjunk vígságunk jeleit, mert ez a mi osztályrészünk!" (Bölcs. 2, 6-9). Ilyen hangokat hallottam, és nem fogtam föl, eszembe sem jutott, hogy mennyire hiúk és nevetségesek, hiszen az ilyenek és a hozzájuk hasonlók hamar tovatűnnek és miként az árnyék, elenyésznek.

Mit használnak e hiábavalóságok hajszolóiknak, mi hasznot hajtottak e balgaságok rajongóiknak? „De micsoda gyümölcsét kaptátok akkor? Most szégyenkeztek miattuk, mert halál a végük" (Rom. 6, 21).

16. Te pedig, szeretetreméltó Istenem, akkor is velem voltál, - hallottam is gyakorta hangodat, de nem hallgattam reá, éreztem üdvös sugallatodat, de nem járultam hozzá. – Hányszor súgtad fülembe üdvös tanácsodat: vétkeztél, de most hagyd abba; ne tedd többé, hanem szégyenkezz miatta!

S én, szerencsétlen, álmatagon feleltem Szent Ágostonnal: „Jól van, Uram, mindjárt, csak várj még egy kis ideig. Mindjárt faképnél hagyom e balgaságokat, hamarosan bűnbánatot tartok és búcsút mondok minden evilági hívságnak. –

De sajnos, az a mindjárt, nem ismert kis időt, sem gyorsaságot és a hamarosan, bizony, hosszú időbe telt" (Conf. lib. 8, c. 5, n. 11).

„Sokan megátalkodnak és elkárhoznak azok közül, akik nem térnek meg Isten szavára. Hallják ugyan a kegyelem titkos sugallatát, de javulás helyett csak azt hajtogatják: „majd holnap, majd holnap, - és egyszerre csak bezárul az ajtó, és a bűnös, mint valami károgó varjú, kinnreked az égi haza várából, mert nem akarta siratni vétkeit a galambokkal" (Szent Ág. Sermo 82, c. 11, n. 14).

„Hej, hányan vannak, akiket a szerencse még mélyebben belesodort a bűnbe! Sokan meg elernyedtek a tartós nyugalomban, hogy aztán a ravasz ellenség annál mélyebb sebet ejtsen

rajtuk, minél tovább élvezték a tétlenség kényelmét" (Szent Gerg. Moral. 1. 31, c. 43, n. 84). Pedig a türelmes Isten olykor keményebben ítéli meg azokat, akiknek megtérésére tovább várakozott minden eredmény nélkül (Szent Gerg. Hom. in Evang. lib. 1, hom. 13, n. 5).

17. Azonban, hogy nyomorúságom történetét egész világosan elédbe tárjam, megvallom, hogy még ez sem volt elég nekem, szerencsétlennek. Gonoszságom betetőzésére *testem bujasága tapintásomat is megejtette*. Még akkor nem ismertem, jóságos Jézusom, hogy milyen édes a Te ölelésed, milyen tisztaságos a Te érintésed, és milyen gyönyörűséges a Te társaságod. „Ha Téged szeretlek, tiszta vagyok, ha érintelek, szeplőtelen vagyok, ha veled egyesülök, szűz maradok" (Resp. Szent Ágnes zsolozsmájában).

Ölelésed, édes Jézusom, nem szennyez be, inkább tisztít, érintésed inkább megszentel, semhogy bemocskolna.

Ó Jézusom, minden gyönyör és édesség forrása, milyen kellemes, nemes és örvendetes vagy, mikor örök bölcsességed és tudásod baljával fejem, vagyis értelmem alá nyúlsz, míg kellemes szereteted jobbjával átkarolod bennem az akaratot.

Ó, én szerencsétlen! Kinek jut osztályrészül olyan édes boldogság, hogy ilyen Jegyesnek karjai között pihenhessen és ilyen hatalmas királyi Barát csókjai közt, szálljon reá a boldog álom? Ezt az édességet érezte a buzgó lélek is, mikor így sóhajtozott: „Csókoljon engem szája csókjával... Bár testvérem lennél, ki anyám emlőin szopott! Akkor, ha az utcán érnélek, megcsókolnálak, és senki sem vetne meg érte engem. Magammal vinnélek, elvezetnélek anyám házába, ki nevelt engem..." (Én. É. 1, 1. és 8, 1).

18. Én Uram, én Istenem! Ha ezekről a dolgokról már gondolkodni is oly édes gyönyörűség, mit érzünk majd, ha élvezzük őket? Ha annyi kellemességet nyújt az olvasásuk, milyen lesz majd a megtapasztalásuk? Édes Jézusom, - mondja Szent Ágoston, - engedd, hogy a szeretet által bensőleg is ízleljem azt, amit a megismerés által külsőleg már élvezek; hadd, tapasztaljam érzelmileg is, amit értelmileg már tapasztalok" (De contrit. c. 2. Szent Ágoston művei között).

Ó, édes Jézusom, sebezd meg szereteted üdvösséges nyilával lelkem bensejét, hogy egyedül csak az utánad való vágytól égjen, epedjen és olvadozzék, úgy hogy óhajtson feloszlani, és veled lenni. Add, hogy csak Téged éhezzen, ó, égből szállott mennyei kenyér! Csak utánad szomjazom, ki az élet forrása, az örök fényesség kútfeje és az igazi gyönyörűség patakja vagy. Csak feléd törtessen. Téged keressen, meg is találjon és benned édesen pihenjen (V. ö. Milánói Jakab – Gál Gedeon, A szeretet zsarátnoka).

De miféle lidérc, micsoda pokoli ármány tartott ilyen sokáig távol ekkora lelki vigasztalástól és az isteni örömnek ily mézédes lakomájától? Világíts rá, kérlek, ennek a szerencsétlenségnek az okára, magyarázd meg miből származott ez a nagy veszteség és mi adott alkalmat ilyen összeomlásra?

19. A BELSŐ EMBER. Látom már, lelkem, hogy kimerített a nagy munka, megzavart a fájdalom és azért nem tudod megállapítani, kit tégy felelőssé nagy veszteséged miatt. Hallgass csak meg, kérlek, figyelmesen, mindjárt megmutatom, ki az oka nagy szerencsétlenségednek és elédbe tárom, mi adott alkalmat ilyen balesetre.

Olyan ellenség lakik házadba, lelkem, akit barátodnak tartasz, pedig ez a közeli vetélytárs a jóért rosszal fizet neked s a barátság leple alatt mindezekből és egyéb javaidból kegyetlenül kifosztogat.

Ez az ellenség pedig, - tisztelettel szólva, - *a te* szerencsétlen, nyomorult *tested*, amelyet te ennek ellenére is olyan gyöngéden szeretsz. Mikor tápláltad, leggonoszabb ellenségedet ingerelted. Mikor becsülted, legkegyetlenebb vetélytársad kezébe adtál fegyvert. Mikor különféle díszes ruhával ékesítetted, magadat belsőleg minden dísztől megfosztottad. Nem

jutott eszedbe Szent Gergely figyelmeztetése: „Azért szenved és nyög a lélek az örök tűzben, mert testét elkényeztette a földi életben". „Ellenben minél keményebben gyötri testét az ember, annál jobban reménykedhet lelke a mennyei jutalomban" (Moral. 10. c. 24, n. 42).

Látva az óriási sérelmeket, melyeket nekünk a test okozott, nem türtőztethetem magam tovább, hogy az eddig veszedelmes csendben viselt ártalmakat keményebben meg ne rójjam.

„Ismerek, lelkem, valakit, aki éveken át veled élt, asztalodnál ült, kezedből étkezett és kebleden aludt. Született jogon szolgád lenne, de mivel túlságosan gondosan tápláltad, a veréstől pedig kímélted, a nyakadra lépett és igába kényszeríttet" (Medit. piis. C. 15, n. 38).

„Ó, te boldogtalan, szánandó lélek, ki szabadít meg a gyalázat bilincsétől? Keljen föl az Isten, öltözzék fegyverbe és tapossa el az ellenséget, ezt az Isten-gyalázó, ördög-imádó világbarátot.

Hát te mit ítélsz felőle? Ha helyesen gondolkodsz, azt hiszem velem együtt mondod: méltó a halálra, keresztre vele. Ne mentegesd, ne halogasd, ne irgalmazz neki, feszítsd meg, őt!!! De milyen keresztre? A mi Urunk Jézus Krisztus keresztjére, melyen üdvünk, életünk és föltámadásunk függött! (U. o. n. 40). Idézd emlékezetedbe, lelkem, származásodat. Gondolj arra, hogy „Isten képmása jellegez és hasonlatossága díszít. Jegy-gyűrűd a hit, hozományod a remény; szeretetből nyerted kiválasztottságodat, vér által megváltásodat; értelmes vagy és az örök boldogság vár reád.

Mi közöd hát a testedhez, minden szenvedésed okozójához? Vedd csak szemügyre berendezését! Ha számításba vennéd nyomorúságait, láthatnád mennyi bűn terheli. A testi vágyak izgatják, a szenvedélyek ostromolják, a képzelgések bemocskolják; csordultig van rendetlenséggel és gyalázattal. Semmit sem meríthetsz belőle, hacsak rút és szennyes gondolatokat nem" (U. o. c. 3, n. 7).

„Ó, lelkem, isteni hasonlatosság mintaképe, szégyelld a sertéseket utánozni, restellj a sárba henteregni, hiszen az égből származol!" (Szent Bern. Sermo 24 in Cant. n. 6).

„Ó, lelkem, míg testben lakozol, tövises úton jársz; tűrnöd kell a kísértések kemény próbáit és ellenségeid les tördöféseit. Azért mondja rólad az Énekek éneke: „Amilyen a liliom a tövisek között, olyan a barátném a leányok között" (Én. É. 2, 2). Ó, tündöklő liliom, te színpompás gyönge virág! „Hitetlenek és lázongók vesznek körül és skorpiók között lakol" (Ezech. 2, 6). Légy résen tehát és óvatosan járj a tüskék között. Test és világ tövissel van tele; földi halandó a maga erejéből nem képes köztük forgolódni sebesülés nélkül, ha az Isten kegyelme nem segít" (Szent Bern. Sermo 48 in Cant. n. 1. és 2.).

20. Még egyéb nagyhatalmú és kegyetlen ellenséged is van. Ez bámulatos ravaszságával „kifürkészi az emberek szokásait, szétzilálja gondolataikat, kikutatja hajlamaikat és mindig kész ártani, ha észreveszi, hogy valaki jobban elszórakozik. Minden alkalmat megragad megrontásunk végett. Tudja ám ez az ellenség, az emberi nemnek ez a régi vetélytársa, hogy kiben támassza föl a torkosság ingerét, kibe oltsa bele a gyűlölködés mérgét, tudja, kit ejt meg a bujaság hízelegő simogatása és ki kábítható el a gőg csalóka görögtüzével.

Tisztában van vele, kit bénít meg a félelem, kit csal meg az öröm és kit visz lépre a csodálkozás. Vannak csatlósai is, akiknek eszét és nyelvét szintén fölhasználja az emberek megrontására" (Sermo 26, c. 3).

Hogyan kerülheted ki, te törékeny, esendő, nehézkesen lendülő lélek, kegyetlen vetélytársad tőreit, ha nem ismered, mekkora furfanggal rendelkezik?

21. A LÉLEK. Most már belátom, hogy „nehezen ismeri föl az ember a bűnt addig, míg készségesen viseli annak terhét; csak akkor jön rá, micsoda rút mocsárban fetrengett, mikor már lassan kezd kilábolni belőle" (Easmer, De S Anselmi similitud., c. 99). Már én is kezdek a bűntől szabadulni, tehát önismeretre ébredek, belátom bűnös voltomat és ennél fogva bűnbánó könnyeimet tovább már nem tartóztathatom.

„Istenem és Atyám! Te szívembe vésted szeretetreméltó arcodat, én pedig az ördög utálatos képmását borítottam reá. Hej, micsoda nyomorult korcs vagyok, én, aki az Isten képmását az ördöggel takartam el!

Hogyan nem átallottam követni azt, akinek még a nevétől is borzadok? Az ördög, önként bukott el, s én hasonlóképpen készakarva romlottam el. Kevélységgel vétkezett, mikor az Isten bosszújáról még mitsem tudott, én bűnhődését látva, de azon nem okulva, követtem el bűneimet. Ő csak egyszer nyert kegyelmet, én azonban sokszor visszanyertem, ha el is veszítettem. Ő csak Teremtője ellen lázadt föl, én Megváltóm ellen is kezet emeltem. Megmaradt a gonoszságban, miután az Isten elvetette, én futok feléje, noha az irgalmas Isten visszahív tőle. Bár mindketten föllázadtunk az Isten ellen, de ő csak azt veti meg, aki őt nem keresi, én meg azt, aki életét is oda adta értem. Íme, sok tekintetben alávalóbb vagyok, mint az, akinek a képétől borzadok" (Szent Anselm, Orat. 63).

A BELSŐ EMBER. „Távozz tőlem te borzalmas teremtmény! Fuss még magadtól is, és töltsön el borzadállyal a tulajdon éned! Ne viseld jajszavak nélkül alávalóságodat! Ha elviseled, nem ismered magadat; ez nem erőről, hanem lelki tunyaságról tanúskodnék, nem az egészség, hanem a bűnben való megátalkodottság folyománya volna" (Szent Anselm, u. o.).

22. A LÉLEK. „Ha önmagamat vizsgálom, elviselhetetlen borzadály vesz erőt rajtam, ha viszont nem vizsgálom, az annyi, mintha zsákmányul dobnám magam a biztos halálnak. Milyen szerencsétlen az, aki önmagától is irtózik? Még szerencsétlenebb azonban az, akire az örök halál vár" (Szent Anselm, u. o.).

Ó, türelmes Atyám, ó kegyelmes Királyom, sem eltitkolni, sem kimagyarázni nem tudom, de bevallani mégis nagyon szégyellem! – Mindjárt föltárom nagy bűneim okát és elismerem, ami eddig saját hibámból rejtve volt előttem.

„Nyomorúságos szívem sem a jövendő örömökkel nem törődött, sem az isten segítségéért nem esedezett. Önmagáról megfeledkezve, lekötötte a földiek szerelme. Égi örömök híján földiekbe merült és így a hiúság megcsalta, a bujaság beszennyezte a kíváncsiság pedig tévútra vezette. Az irigység kínozta, a harag gyötörte, a fösvénység meghasonlottá tette, a tunyaság pedig elernyesztette; azért merült el ennyire a gonoszságok tengerében, mert elhagyta azt az egyedüli Jót, aki kielégíthette volna" (Medit. piis., c. 9, n. 23).

Legszelídebb Istenem, boríts fátylat rosszul leélt napjaimra és engedd, hogy életem hátralévő, talán nagyon is rövid, pillanatnyi ideje neked dicsőségedre, nekem érdememre, felebarátiamnak pedig épülésére szolgáljon.

Kegyes jó Istenem, már belátom és elismerem, hogy az a nagy veszteség, amelyet én szerencsétlen a magam hibájából elszenvedtem, megakadályozott önmagam és bűneim méltó és kielégítő megsiratásában. Úgy illenék ugyanis, hogy olyan fokú legyen bűneim gyűlölete, amilyen fokú volt nyomorúságos akaratom gyönyöre.

23. A BELSŐ EMBER. Ha képtelen vagy, lelkem, mint mondod, vétségeidet a magad erejéből megsiratni, fordulj valamelyik szenthez. Nem tudod, hogy – Szent Bernát szerint – „biztos bejárásod van Istenhez, mert a Fiúhoz menet az Anyával, az Atyához menet pedig a Fiúval találkozol? Az Anya érdekedben keblét és szívét tárja föl Fiának, a Fiú pedig oldalát és sebeit mutatja meg az Atyának. – Ahol a szeretetről ennyi jel tanúskodik, ott, azt hiszem, nincs helye a visszautasításnak" (Sermo in nativ. B. M. V. n. 7).

„Ha veszedelem, megpróbáltatás, vagy kétség tör reád, gondolj Máriára, hívd segítségül Máriát. Szíved s ajkad emlegesse mindig az ő szent nevét. Őt kövesd és nem tévedsz el, hozzá fohászkodjál és nem csüggedsz el sohasem. Ha Ő fogja kezedet, nem roskadsz össze, ha Ő védelmez, nem fog el félelem. Ha Ő vezérel, nem fáradsz el, ha kegyes lesz hozzád, irgalmat találsz" (Szent Bern. Hom. 2. super Missus est, n. 17). Mondd tehát, lelkem, nagy

bizalommal: „Ó, Úrnőm, ha Fiad általad testvéremmé lett, te, ugy-e, általa anyámmá lettél? Ujjongva örvendezem hát, mert bármit határozzanak is felőlem, az ítéletet Anyám és Testvérem véleménye dönti el” (Szent Anselm, Orat. 52).

24. A LÉLEK. Mikor a Fiú ellen vétkeztem, az Anyát is haragra ingereltem, viszont Őt sem sérthettem meg Fia megbántása nélkül. – Adj tanácsot, mit tegyek? Ki engeszteli ki irányomban a Fiút, míg Anyja ellenségem?

25. A BELSŐ EMBER. „Hidd el, lelkem, bár mindkettőjüket megsértetted, mégis mindketten irgalmasak lesznek. Isten méltó haragja elől az Édesanya oltalmába meneküljön a bűnös ember; ha pedig azt is megbántotta, fusson a Fiú irgalma alá és mondja: „Istenem, ki nyomorúságunk miatt asszony Fia lettél; Úrnőm, ki az ég irgalmából Isten Anyja lettél, kegyelmezzetek meg egy méltatlan bűnösnek, vagy legalább mutassatok neki valakit, aki még nálatok is irgalmasabb, hogy elhagyottságában ahhoz menekülhessen” (Szent Anselm, Orat. 51).

26. A LÉLEK. Igen bölcs tanácsot adtál nekem, ó ember, szavaid megvigasztalnak szerencsétlenségemben. – Ha ugyanis bűneimet jól szemügyre veszem, be kell látnom és el kell ismernem, hogy azokkal beszennyeztem az elemeket, meggyaláztam az eget, elhomályosítottam a mennybolt csillagait, zaklattam a pokol ördögeit, fölháborítottam az égi szenteket és tiszteletlenséggel illettem szent őrzőangyalomat. Ezek után érthető, ha a fölsoroltak egyikét sem merem segítségül hívni. Az üdvözöltekhez sem merek menekülni, mert ők is joggal neheztelnek reám.

27. A BELSŐ EMBER. Bár kedves az alázatosságod, félelmedet mégis túlságosnak találom. Nem tudod, hogy a szentek közül is sokan vétkeztek, és így saját bűneikből tanulhatták meg, miként kegyelmezzenek nekünk, bűnösöknek? Gondolj Mózesre, a kiváló prófétára, aki elvesztette bizalmát Isten mindenhatóságában. Emlékezz csak, mint lépte át Dávid, a legszentebb király az isteni törvényt házasságtörés és emberölés által. Nézd a bölcs Salamont, aki oktalan és gonosz bálványokat imád, vagy Manasszeszt, a leggonoszabb királyt, aki azt mondta: „Több az én bűnöm, mint a tenger fövénye; gonoszságom sokasága miatt arra is méltatlan vagyok, hogy szememet az égre emeljem” (Manasses imádsága). Sohasem feledd el, hogy ezek is bocsánatot nyertek.

De mit idézzük tovább az Ószövetség szentjeit? Nézd Mátét a váltó asztal mellett, akit bűnös vámos létére tanítvánnyá tettek, vagy Pált, aki bár Istvánt megkövezte, mégis apostollá lett. A Krisztus-tagadó Péter is bocsánatot nyer. Szemléld csak a Krisztust megfeszítő katonát, hogyan bízik Isten irgalmában, vagy a kereszten függő latort, aki szintén bocsánatot nyer. Végül arra is gondolj, lelkem, mint lett Krisztus választott szerelmesévé Mária Magdolna, az a hírhedt bűnös asszony. Valóban, mindazok, akik most Istennel uralkodnak, valaha vagy vétkeztek, - hozzánk hasonlóan, - vagy legalább vétkezhettek volna, ha meg nem őrzi őket a bűntől az Isten irgalma. Akinek ugyanis megadatott, hogy egyáltalán ne essék bűnbe, az nem a természetnek, hanem a *kegyelemnek köszönheti* ezt a kiváltságot.

28. A LÉLEK. Most már nyugodtan könyörgök a prófétákhoz, bátran segítségül hívom az apostolokat és a vértanúkat, állandóan imádkozom a hitvallókhoz, a szüzekhez és a szent özvegyekhez. Mindenekelőtt azonban a legszebb Szűzhöz, az Isten Anyjához intézem leghőbb imámat, mert „Ő olyan kegyes, olyan édes, olyan kedves, hogy elég nevét kimondani, máris lángra gyújt, s nem lehet rágondolni anélkül, hogy meg ne örvendeztetné tisztelői szívét” (Sermo ad B. V. Deiparam, n. 6). „Nem általa támadt-e üdvösség az embereknek és megváltás az egész világnak?” (Szent Bern. Sermo 4 in assumpt.). Szent

Anselm így imádkozik: „Ó, Úrnőm, te csodálatosan páratlan és páratlanul csodálatos Asszony! Általad megújulnak az elemek, meggyógyulnak a betegségek, üdvözülnek az emberek és megszilárdulnak a jóban az angyalok. Ó, kegyelemmel teljes Asszony, kegyelembőséged harmatától újraéled minden teremtmény!" (Szent Ans. Orat. 52). Szent Bernát pedig így folytatja: „Kegyelmek boldog megtalálója, Élet szülője, isteni malasztnak Anyja! általad járulunk Fiadhoz, hogy általad emeljen magához, aki általad adatott nekünk. Romlottságunk bűnét engesztelje ki nála sértetlen szentséged, hiúságunk bocsánatát pedig eszközölje ki istennek tetsző alázatosságod. Ó, áldott Szűzanya, eszközöld ki a kegyelem által, mit Istennél találtál, a kiváltságok által, melyeket kiérdemeltél, az Irgalom által, akit világra szültél, hogy az, aki közvetítésed által gyöngeségünk és nyomorúságunk részesévé lenni méltóztatott, bennünket közbenjárásodra a dicsőségben és boldogságban részesíteni méltóztassék" (Sermo de Adv. Dom. n. 5).

4. § Hogyan formálta újjá lelkünket a jóságos Isten a kegyelem által?

29. A BELSŐ EMBER. Azt hiszem, lelkem, hogy most már valamelyest fogalmad van arról, hogy milyennek alkotott a természet és miként tett tönkre a bűn. – Most szemlélődj a fölött, hogy *miként teremtett újjá a kegyelem.*

Mindenekelőtt tudnod kell, hogy az isteni megváltás jótéteménye annál világosabban tűnik szemedbe, minél tökéletesebben lemosta értelmed homályát a bűnbánat vize. „A bűn ugyanis, - Szent Ágoston szerint, - olyan sötétség, amely az értelmet megzavarja és a belső embert egészen homályba takarja" (De lib. arbit. II. c. 16, n. 43). Éppen azért, minél mélyebb homályba burkolhatja ez a sötétség szemlélődő tekintetünket, annál gondosabban és állhatatosabban kell mosogatnunk a bűnbánat könnyeivel lelki szemünket.

Most, miután már elültek szenvedélyeid, próbáld megérteni szemlélődő értelmeddel, hogy milyen mélységes irgalommal, milyen fönséges bölcsességgel, és milyen bámulatos hatalommal formált újjá Isten a kegyelem által.

30. Legelőször azt fontold meg, miként szabadultál meg *az áteredő bűntől* a megváltás jótéteménye által.

Tudod talán, hogy ez a bűn az, amely megfosztott természetes és természetfölötti javaidtól, a sötétség fejedelmének igájába alázott, égi hazádból pedig kizárt és száműzött? Csakhogy, - miként Szent Bernát mondja, - az a páratlan Fölség kész volt meghalni, hogy mi éljünk, szolgálni, hogy mi uralkodhassunk, száműzetésbe menni, hogy hazánkba visszatérhessünk, a legalávalóbb munkába is lealázkodott, hogy bennünket minden alkotás fölé emeljen" (Sermo 3. in Ascens. n. 2). „Mert az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett vala" (Luk. 19, 10).

Eljött, mondom, hogy kevélységedet megalázza. „Isten Fia fölvette nyomorúságunk alakját. Láthatatlan létére nemcsak látható, hanem megvetett alakban akart megjelenni közöttünk. Elviselte a gyalázatos méltatlanságokat, a szégyenletes kigúnyoltatásokat és a gyötrelmes szenvedéseket; és mindazt azért, hogy az ember megtanulja a megalázott Isten-embertől a kevélység elhagyását" (Szent Gerg. Moral. lit. 34, e. 23. n. 34).

„Krisztus a világnak minden javát megvetette, hogy nekünk is megmutassa azok megvetésre méltó voltát. E világnak minden szenvedését elviselte, hogy minket is megtanítson azok elviselésére és így se a boldogság után ne áhítozzunk, se a szerencsétlenségtől ne rettegjünk" (Szent Ág. De catech. rudib. c. 22, n. 40).

31. Továbbá azért jött, hogy kiengeszteljen téged az örök Atyával. „Az Atya ellensége voltál, - adja Krisztus ajkára Szent Ágoston a szót, - de én kibékítettelek vele; mikor távol

voltál tőle, hozzá vezettelek. Mikor a hegyek és erdők között kóboroltál, kerestelek, és a kövek és fák között meg is leltelek; a vállamon hordtalak és Atyámnak visszaadtalak. Dolgoztam, izzadtam, fejemen tövis-koronát viseltem, még azt is megengedtem, hogy kezemet átszögezzék és oldalamat lándzsával megnyissák. Véremet ontottam éretted, nagyon sok jogtalanságot, sőt mi több, gyötrelmet viseltem miattad. De sajnos, te bűneid miatt mégis elszakadtál tőlem" (Cont. quinque haeres. c. 6, Szent Ág. művei között).

32. Krisztus még azért is jött, hogy visszavásároljon téged. „Csodáljuk, köszöntsük, szeressük és dicsérjük és imádjuk Megváltónkat, aki halála által a halálból az életre, a sötétségből a világosságra, a számkivetésből az édes hazába, a romlásból a romlatlanságba, a nyomorúságból a dicsőségre és a gyalázatból az örömre hívott meg bennünket" (Szent Ág. Sermo 208, n. 7).

„Ó, csodálatos, hallatlan csere! A Teremtő teremtményé lesz, a Megmérhetetlen fogságba jut, minden gazdagság forrása szegénnyé válik. A miénkhez hasonló testet ölt, hogy helyreállítsa és halhatatlanná tegye azt a testet, amelyet magának kiválasztott" (Szent Gerg. Naz. Orat. 38, n. 20).

33. Ébredj, lelkem, és szemléld Krisztusod képét! Látni fogod, hogy az egykor fénytől tündöklő arc ragyogását most temiattad fátyol takarja el; dísze és ékessége éktelenre dagadt, szelíd tekintetén most köpések takarnak el minden kedvességet, vonzó külseje most visszataszító és senkire sem gyakorol vonzó hatást.

Lásd és fontolgasd, mit tett az Úr a föld színén. Az Istent kigúnyolták tiszteltetésedért, megostorozták vigasztalásodért és keresztre feszítették szabadulásodért. Az ártatlan Bárányt levágták, hogy te jóllakjál; oldalából a lándzsa vért és vizet fakaszt, hogy te ihassál. – Szemléld hát megváltásod váltságdíját és vedd szemügyre megtérésed mintaképét. Szögezd reá, lelkem, tekintetedet, és fontold meg, hogy a mi Urunknak, a te Barátodnak minden érzéke minden elképzelhető szenvedést elviselt, mindenfajta ember részéről. – A király kigúnyolta, a helytartó elítélte, a tanítvány eladta, az apostolok magára hagyták, a főpapok, írástudók és farizeusok kiszolgáltatták, a pogányok megostorozták és a csőcselék elítélte, végül pedig a katonák keresztre feszítették.

„Abba a fejbe, melyet az angyalok serege remegve fél, sűrű tövis-koronát vernek, azt az arcot, mely legszebb az emberek fiai között, a zsidók köpései rútítják, a napnál fényesebb szemek halálba ködösülnek, azok a fülek, melyekben angyali dallamok zsongtak, most a bűnösök sértegetéseit hallgatják; azt az ajkat, mely angyalokat tanított, most epével és ecettel itatják; azokat a lábakat, melyeknek, - szentségük miatt, - még zsámolya is tiszteletreméltó, általverik, az eget alkotó kezeket kifeszítik és keresztre szögezik. Szent testét ütlegelik, oldalát pedig lándzsa járja át. – Mi van még hátra? Egyedül csak a nyelve maradt éppen, hogy a bűnösökért imádkozhassék és Anyját Jánosnak ajánlhassa" (V. ö. Manipulus florum).

Hűséges lélek, láthatod, hogy az ellenség semmiféle próbálkozása sem volt képes Megváltónkat üdvünk munkálásától visszatartani. De ha mégis elutasítjuk, annál súlyosabb lesz kárhozatunk, minél nagyobb szeretet sugárzott reánk.

34. A LÉLEK. Már régóta csendben vagyok, mert amit előadtál, azt örömmel, vegyes fájdalommal hallgatta áhítatos szívem.

Mélységesen örvendezem az Úrban, amiért annyira szeretett, hogy egyszülött Fiának sem kegyelmezett értem. „Ó, mérhetetlen szeretet! – kiált föl Szent Gergely, - mely egy szolga, sőt annál is alábbvaló személy megváltásáért képes halálra adni egyszülött fiát!" (V. ö. Exulet).

Ó Uram, Jézus Krisztusom! Ki érettem önmagadnak sem kegyelmeztél, sebesítsd meg szívemet sebeiddel és részegítsd le elmémet véreddel, hogy bárhová fordulok is, csak Téged,

érettem fölfeszítettet lássalak és minden, amire rátekintek, véred pírjától ragyogón tűnjék szemembe, hogy ilyenformán a hozzád való történtésben rajtad kívül semmit se láthassak.

Az szolgáljon vigasztalásomra, ha veled a kereszten függhetek, az szomorítson el, ha rajtad kívül egyébre is gondolok. Sajnos, valahányszor tapasztalom irányomban az isteni jóságnak ezt a csodás leereszkedését, nagy hálátlanságom miatt mindannyiszor pirulnom és szégyenkeznem kell. Minél mélyebben fölfogom ugyanis a megváltás jótéteményének nagy méltóságát, bűnös hálátlanságomat annál utálatosabbnak látom.

35. A BELSŐ EMBER. Vigyázz tehát, lelkem, és ne légy hálátlan, miután olyan csodálatos jótéteményekkel halmoztak el. Nagy bűn ám a hálátlanság! Szent Bernát szerint „a hálátlanság olyan, mint a forró szél, amely kiszárítja az isteni irgalom csatornáját, a jóság forrását és a kegyelem folyamát" (Sermo 51. in Cant. n. 6).

Ne feledd el, hanem inkább forgasd elmédben gyakorta azokat a szívbemarkoló szavakat is, melyeket valaki a hálátlanokra idéz az Üdvözítő személyében: „Nézd, jó lélek, mennyire szenvedek miattad! Hozzád kiáltok, mikor éretted halódom! Tekintsd a kínokat, melyekkel gyötörnek, nézd a szögeket, melyekkel átszögeznek, hallgasd a gyalázkodást, melyekkel szégyenbe takarnak. – Bár igen nagyok a külső fájdalmak, a belső gyötrelmek még annál is kegyetlenebbek, mivel tapasztalnom kell a te hálátlanságodat" (Szent Bernát v. Fülöp kancellár).

Máshol meg maga az Isten kérdi meg hálátlan népét: „Én népem! Mit vétettem neked, vagy miben szomorítottalak meg téged? Felelj nekem!" (Mik. 6, 3). Mi az oka, hogy szívesebben szolgálod ellenségemet, mint engem?

Légy résen, lelkem, és sohasem szűnj meg annyi jóért hálás szívvel áldani és magasztalni Isten egyszülött Fiát.

36. „Egész életeddel tartozol annak, aki életét is odaadta érted, és kész volt elviselni a legkegyetlenebb gyötrelmeket is, nehogy te gyötrődni kényszerülj." „Ha önmagadat és minden képességedet egészen neki adnád is, jótéteményeihez mérten az csak annyi lenne, mint csillag a Naphoz, vízcsepp a folyamhoz és porszem a hegyhez képest" (Szent Bern. Sermo 22 de diversis, n. 5. és 6).

37. Mivel szemlélődésben megtisztult szemeddel már fölismerted az isteni megváltásnak azt a kegyelmét, mellyel isteni Jegyesed az áteredő bűntől megszabadított, most azt is megmagyarázom neked, hogy Isten irgalmassága folytán miként tisztultál meg a *cselekedeti bűnöktől.*

Állítsd szemlélődésed gyújtópontjába a megigazulás jótéteményét és úgy vizsgáld meg Urad Istened kegyelmét. – Titkos sugallata által milyen atyai tapintattal hívogatott visszafelé a bűnös útról! Milyen kedvesen és barátságosan csalogatott egykor belső szózatával: „Térj vissza, térj vissza, Sunamita" (Én. É. 6, 12), vagyis te bűnnel terhelt szánalmas lélek.

38. Térj vissza hozzám, mert Teremtő vagyok, térj vissza hozzám, mert Megváltód vagyok, térj vissza hozzám, mert Vigasztalód vagyok! Ha ez sem lenne elég, azért térj vissza hozzám, mert bőkezű vigasztalód vagyok.

Térj vissza hozzám, mert én teremtettelek olyan nemesnek! Térj vissza hozzám, mert én vagyok az, akit keserves halálom árán olyan irgalmasan megváltottalak! Térj vissza hozzám, mert én vagyok az, aki testi-lelki javakkal olyan gyakran gazdagítottalak. Térj vissza hozzám, te jó lélek, végül azért, mert a neked készített boldogság által máris nagyon bőkezűen jutalmaztalak.

Jöjj hozzám, lelkem, a szentek már hőn epednek utánad! Jöjj vissza, hisz az angyalok is ujjonganak jöttödön! Jöjj vissza, hisz a paradicsom egész mennyei udvara vár reád! Jöjj

vissza, mert Jézus Krisztus kereszten kitárt két karjával neked integet s az egész Szentháromság vágyódik utánad.

Így beszél hozzád és így hívogat, lelkem, a te Kedvesed...

39. Azt is fontold meg, hogy milyen nagylelkű volt irántad a várakozásban. Ó, mióta várta már hazatértedet, mióta tűrte bűnös életedet!

Hány, de hány bűnöst elvetett már megtérés nélkül, míg reád bűnösséged ellenére is irgalmasan várakozott!

Térj vissza, lelkem, Krisztusodhoz, aki reád várakozik a keresztfán... Fejét lehajtja, hogy megcsókoljon, karjait kitárja, hogy átöleljen, tenyerét megnyitja, hogy megjutalmazzon, testét kifeszíti, hogy azzal egészen befödőzzön, lábait erősíti, hogy tőled el ne szakadjon, szívét megnyitja, hogy oda bevezessen téged.

„Légy hát, lelkem, mint szikla-hasadékban, falak üregében fészkelő, ott lesz majd nyugalmad és bátorságos pihenőhelyed" (Szent Bern. Sermo 61 in Cant. n. 3). „Ó, lelkem, el sem tudod igazán képzelni, hogy hány és hozzád képest milyen ember veszett el, mert nem nyerte el azt a kegyelmet, ami neked megadatott. Jegyesed téged választott és mindenkinek eléhelyezett; elhívott a többi közül, mert mindenkinél jobban szeretett (Hug. de S. Vict. De arrha animae).

40. A LÉLEK. Már megértem, érzem, elismerem és megvallom, hogy nagyon sok kegyelmet kaptam az Úrtól, de e nagy jótéteményeiért még semmiféle méltó viszonzást nem nyújtottam neki.

41. A BELSŐ EMBER. Azt már láttad, lelkem, hogy milyen nagylelkűen várakozott reád az Üdvözítő; most a fölött szemlélődj, hogy milyen kedves volt hozzád, amikor megadta a *megigazulás kegyelmét*.

Forgasd elmédben szorgos vizsgálódással, hogy milyen fölbecsülhetetlen kegyelmekkel halmozott el isteni Jegyesed. „Kegyelme erejének asztaltársává, társ-uralkodójává és nászágyának részesévé avatott" (Szent Bern. Sermo 2. in Dom. I. post Octav. Epiph. n. 3).

„Örökké hálálkodom az Úrnak nagy irgalmassága miatt, mert hét olyan kegyelemben részesített, melyeknek mindegyike magán viseli mérhetetlen jóságának csalhatatlan jeleit. Megőrzött sok bűntől. Nem vetett el azonnal vétkeim miatt, hanem gonoszságom arányában fokozta kegyességét. Szívemet is úgy átalakította, hogy ami eddig keserű volt neki, azt most édesnek érzi. Bűnbánatomat irgalmasan fogadta. Erőt adott a megtartóztatáshoz és a javuláshoz. Fölruházott az érdemszerzés lehetőségének kegyelmével, s végül elültette bennem a jutalom reményét" (Szent Bern. Sermo 2. pro Dom. 6. post Pentec. 3-5).

42. A LÉLEK. Hej, Uram, Istenem, „szerencsétlenségemben és nyomorúságomban mennyire kellene szeretnem Téged. Mikor még nem voltam, megteremtettél; mikor elvesztem, újra megvettél; sok bajtól megszabadítottál. A téves útról visszavezettél; tudatlanságomban tanítottál; ha bűnös útra tértem, megdorgáltál; szomorúságomban megvigasztaltál; mikor elcsüggedtem, új erővel tápláltál; mikor álltam, támogattál; ha elestem fölemeltél; mikor mentem, Te vezettél; ha visszatértem, magadhoz öleltél" (De Spiritu et anima, c. 17. Szent Ág.-nak tulajdonítják).

„Bár mindennek Ura vagy, mindent külön-külön betöltesz, mindenütt jelen vagy, mindenre van gondod, egyenként és általában mindenre vigyázol, mégis úgy látom, mintha mindenről megfeledkeznél és egyedül csak reám volna gondod" (U. o.).

43. Mindezekért, miként mondottad, Istennek szeretettel tartozom, csak azt magyarázd még meg, hogyan és milyen fokban szeressem, ha nagy szeretetéért méltó viszonzást akarok nyújtani?

A BELSŐ EMBER. Bár Szent Bernát szerint: „az Isten-szeretés alapja maga Isten, mértéke pedig a mértéket nem ismerő szeretet" (De diligendo Deo, c. 1, n. 1), a szentírásban mégis kereshetünk valami utalást az Isten-szeretés mértékére. Aki ugyanis szeretetre hangolt, arra is megtanít, hogy miként szeressed, amikor azt mondja: „Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből" (Máté 22, 37). Szeresd tehát ugyanazzal a szeretettel az Atyát, aki semmiből a teremtés koronájává avatott; a Fiúistent, aki mérhetetlen értékű halálával megváltott; a Szentélek-Istent, aki bűneid irgalmas megbocsátása és jó szándékod megőrzése által oly sok vigasztalásban részesített.

Szeresd tehát az Atyát minden erődből, hogy másnak a szeretete meg ne hódítson; szeresd a Fiút bölcsen, nehogy valami csalfa idegen szerelem hálójába kerülj; szeresd a Szentlelket édesen, nehogy megfertőzzön valami idegen szeretet mérge.

„Ó, keresztény lélek, - mondja Szent Bernát, - Krisztustól tanuld meg, hogy miként kell Őt szeretned. Szeresd: édesen, bölcsen és erősen. Szeresd édesen: hogy szeretete mellett minden egyéb szeretet izét veszítse és egyedül csak Ő legyen: méz az ajkadon, dallam a füledben és öröm a szívedben. – Szeresd okosan: hogy szereteted mindig csak érette és soha másért ne lobogjon. Szeresd erősen: hogy gyönge létedre is kész-örömest viselj el érte minden viszontagságot, s így elmondhasd: „Szenvedésem alig egy óráig tart csupán, és ha tovább tartana, azt sem engedné éreznem a szeretet."

Minden keresztény léleknek így kell a szeretet fényénél Krisztus felé tájékozódnia, - érette mindent elviselnie, míg csak el nem jutunk Hozzá" (Sermo 20 in Cant. n. 4).

44. A LÉLEK. Mondd, kérlek, ó, ember, - nem a kíváncsiság, hanem az alázat, nem a vakmerőség, hanem a buzgóság sarkall erre a kérdésre, - mit szeretek, amikor Istent szeretem?

A BELSŐ EMBER. Ha kérdésedet vakmerőség sugallta volna, igen vétkes lenne, de mert az áhítat adta ajkadra, áhítatos választ érdemel.

Hallgasd csak meg, mit mond az Istent nagyon szerető Szent Ágoston a Vallomások könyvében: „Mikor Istent szerettem, nem testi szépséget, múló ékességet, szemkápráztató fényességet, édes dallamot vagy kellemesen áradó illatot, sem nem mannát, mézet vagy ölelésre tárt testi karokat szeretek. Mikor Istent szeretem, ezek egyikét sem szeretem.

Hát akkor mit szeretek? Valamiféle fényt, hangot, illatot, ételt és lelki ölelést szeretek. De ezt a fényt a tér nem fogadja be, ez csak lelkeket ragyogja be; e hangot az idő nem rabolja el; ezt az illatot a szél nem szórja szét; ez az étellevéssel nem fogy el és e karokat, sohasem fejti le rólad a megcsömörlött kielégülés" (Conf. lib. 10, c. 6, n. 8).

45. A LÉLEK. Beszélj, kérlek, a szeretet erényéről, hogy ismeretének birtokában még jobban föllelkesedjem az Isten szeretésére.

A BELSŐ EMBER. A szeretetnek a gyümölcse, lelkem, tényleg nagy, de rejtett dolog. „A szeretet ugyanis, Szent Ágoston szerint, a megpróbáltatásban támogat, a sikerben pedig mérsékel. Erős a nehéz szenvedésben; vidám a jótéteményekben, tántoríthatatlan a kísértésekben; bőkezű a vendégségben; jókedvű az igazi testvérek között; türelmes a hamisak között; biztonságos a gyalázkodások közepette; jótékony a gyűlölködések ellenére is; szelíd a haragvókkal szemben; ártatlan minden álnokságban; a bűn fájdalommal tölti el, de az igazságért lelkesül" (Sermo 350, n. 3...).

„Ó, boldogságos szeretet! Belőled fakad az erények buzgó forrása, az érzelmek tisztasága és az értelem világossága; te vagy a szent vágyak, a magasztos tettek és termékeny erények

kútfeje; rajtad alapszik az erény méltósága és a jutalom édessége, ó, édesség szeretete! Belőled éljen szívem és a te nektároddal teljék el a lelkem!" (In Manuali c. 12).

Szent Jeromos hozzá fűzi még: „Hiába, az igaz hit, a szeretet ápolása nélkül senki sem juthat be az örök hazába; a szeretet ugyanis olyan fontos, hogy nélküle még a jövendölés vagy a vértanúság sem használ semmit. A szeretetet semmi sem pótolja, mert elsőség illeti minden erények között" (Apol. adv. lib. Rufini lib. 2, n. 2).

Milyen szerencsétlen is az, aki szeretetét múló javakra pazarolja, melyeket pedig „kínnal szerez, félelemmel birtokol és fájdalommal veszít el az ember" (Szent Bern. Sermo 42 de Diversis, n. 3).

46. „Ellenkezőleg, milyen boldog az, aki Téged szeret, Uram; aki szereti ellenségét érted, barátját pedig benned; csak az nem veszít el egyetlen kedves lényt sem, aki mindenkit Tebenned kedvel. Téged ugyanis senki el nem veszít, hacsak készakarva el nem hagy, ha elhagyna is mikor szelíd vagy, meg fog találni, majd ha haragos leszel" (Szent Ág. Confes. lib. 4, c. 9, n. 11).

„Nem szeret igazán az olyan ember, aki rajtad kívül olyasmit is szeret, amit nem éretted szeret!" (U. o. 10, c. 29, n. 40).

Ó, szeretet, te mindig lángolsz és soha ki nem alszol! Ó, szeretet, gyújts lángra engem, hogy legyőzzem a test kívánságát, a szemek kívánságát és az élet kevélységét.

„Milyen szerencsés és boldog is az az ember, akinek szívében a szeretet csak az örökkévalóság vágyát élesztgeti; az ilyen sem a sikerben nem fuvalkodik föl, sem a viszontagságok közt nem törik össze. S mikor már semmi sincs ezen a világon, amit szeretne, olyasmi sem létezik, amitől félhetne" (Szent Gerg. Moral. lib. 10, c. 21, n. 29).

Szent Pál még hozzá fűzi: „A szeretet türelmes, nyájas; a szeretet nem féltékeny; nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik föl, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal" (I. Kor. 13, 4-6).

E szavakat Szent Gergely a következőképpen értelmezi: „A szeretet türelmes, mert nyugodt lélekkel viseli a szenvedéseket; nyájas, mert rosszért jóval fizet. Nem féltékeny, mert ezen a világon már semmire sem áhítozik és így földi sikerek miatt nem is irigykedhetik. Nem fuvalkodik föl, mert amíg az örök jutalom díjára epedve vágyakozik, nem kaphatják el a külső javak. Nem cselekszik rosszat, mert egyedül az Isten és felebarát szeretetéért hevülő szíve nem ismeri csak az egyenes utat. Nem nagyravágyó, mert minél forróbbra szítja befelé a belső tüzet, annál kevésbé vágyik kifelé idegen javak után. Nem keresi a magáét, mert amit a földön átmenetileg birtokol, azt úgy tekinti, mintha nem is hozzája tartoznék; tulajdonának csak azt ismeri el, ami mindig az övé marad. Nem gerjed haragra, mert noha jogtalansággal illetik, nem forral bosszút, mivel a nagy szenvedésekért odaát még nagyobb jutalmat remél. Nem gondol rosszat, mert szívét kemény tisztaság tölti el, a gyűlöletet is tövistől kitépte már belőle és így eszébe sem jut olyasmi, ami beszennyezné lelkét. Nem örvend a gonoszságnak, mert aki mindenki iránt szeretetet érez, az még vetélytársai vesztén sem örvend. De együtt örvend az igazsággal: mivel ugyanis mindenkit szeret, más javának a látása éppúgy megörvendezteti, mintha maga is gyarapodott volna" (Moral. 10, c. 6, n. 10).

Második fejezet

Lelkigyakorlatozás közben szemléljük a külvilágot is, hogy megismerjük, milyen bizonytalan az anyagi gazdagság, milyen változékony a földi nagyság és milyen nyomorúságos a világi dicsőség.

1. A BELSŐ EMBER. Most vedd szemügyre, lelkem, ami körülötted van, vagyis ezt az érzéki világot, de csak abból a célból, hogy mindenestől megvessed, és miután megvetetted, Jegyesedet annál nagyobb hévvel szeressed. T. i. nem szereted Őt igazán, ha mellette olyasmit is szeretsz, amit nem érette és belőle szeretsz. Szent Gergely szerint ugyanis „az ember annál messzebbre távolodik az égi szeretettől, minél alantasabb dolgokban leli örömét" (Hom. in Ev. lib. 2, hom. 30, n. 2). Leghamarább viszont az talál Istenhez, aki nem találja örömét ebben a világban. „Valamennyi teremtmény ízét kell veszítse, - mondja Szent Ágoston, - hogy a teremtő legyen lelked egyetlen gyönyörűsége" (Enarr. IV. in ps. 30, Sermo 3, n. 8).

1. § Az evilági dolgok háromszoros hiábavalósága

2. Forgasd elmédben újra meg újra, amit nemcsak hallomásból, hanem tapasztalásból, nemcsak szóból, hanem tényekből is ismersz, - azt t. i., hogy milyen veszendő az anyagi gazdagság, milyen esendő a földi nagyság és milyen hamis, milyen nyomorúságos a világi dicsőség.

„A világi kiválóságot, - mondja Szent Gergely, - mindig több baj, mint dicsőség kíséri" (Moral. lib. 32, c. 20, n. 38). Szent Bernát pedig így ír: "Íme, a föld szerelmesei hogyan járják a világ vásárait: az egyik gazdagságot, a másik tisztséget, a harmadik dicsőséget keres.

A gazdagságról mit mondjak? Kínnal szerzi, félelemmel birtokolja és fájdalommal veszíti el az ember. – Hát a tisztség talán előnyösebb? Ha magas polcra kerülsz, nem rajtad rágódik-e minden ember? Ki viselhet tisztséget, fájdalom nélkül, elöljáróságot üldöztetés nélkül vagy magas állást hiúság nélkül?

Mit mondjak a dicsőségről? Az sem egyéb, hiú fülcsiklandozásnál. Vajon elkerülheti-e a bírálgatást? Tekints csak hátra, akiket megelőztél, azok között a gyűlölködés magvát hintette el" (Sermo 42. de diversis n. 3).

3. A LÉLEK. Ha így áll a dolog, mit keresnek hát ezek a szerencsétlenek, amikor világi dicsőségre vadásznak? Milyen vakok is azok, akik a világ dicsőségéért tülekednek!

A BELSŐ EMBER. „Vannak emberek, - mondja Szent Gergely, - akik mások dicsőségét látva valami nagy dologra gondolnak és azért szeretnék azt maguknak is megszerezni. Mikor azonban látják, hogy azok is meghalnak, sírva ismerik be, hogy milyen hiú a dicsőség, és azt mondják: „Íme, mennyire semmi az ember!" (Moral. lib. 6, c. 6, n. 8).

Ó, kedves lélek, mi egyéb is volna a világ, mint hiú álom? „Mi hasznát láttuk a dölyfnek? És mit nyertünk a gazdagsággal való kérkedéssel? Mindez elvonult, mint az árnyék, mint a szálló mende-monda, mint a hajó, mely a hullámzó vizet átszeli, mely ha elhalad, nem találni nyomát, sem gerinces örvényét a habokon... Elemésztett minket gonoszságunk" (Bölcs. 5, 8-10. és 13). Ó, mennyien vannak közöttünk, akikben az erényes életnek nyoma sem látszik! „Hol vannak a nemzetek fejedelmei, a föld vadállatainak urai, kik ezüstöt halmoznak össze" (Baruch. 3, 16-és 18).

„Hol van a bölcs, hol az írástudó? Hol e világnak kutatója? (I. Kor. 1, 20). Hol a bölcs Salamon, hol a hatalmas Nagy Sándor, hol az erős Sámson? Hol a szép Absolon, a dicső

Ahasvérus? Hol vannak a cézárok, a híres királyok és fejedelmek? Mit használt nekik a hiú dicsőség, a múló öröm, a földi hatalom, a népes család, a testi élvezet, a csalóka gazdagság és az érzéki gyönyör? Hol a nevetésük, hol a vidámságuk, hol a hencegésük, hol a dölyfösségük? Mi lett a nemesi vérrel, testi szépséggel, hetyke testtartással, ifjú bájjal? Mi lett a nagybirtokkal, a hatalmas palotával és a világi bölcsességgel? „Mindez a világból való és a világ szereti azt, ami az övé" (Ján. 15, 19); pedig a világgal együtt ezek is elmúlnak, „mert elmúlik a világ és az ő kívánsága" (I. Ján. 2, 17).

„Ha tehát bölcsen gondolkodsz és világosan lát szemed, te se fuss olyan dolgok után, amelyeknek elérése nyomorúságot hoz reád, amelyeknek birtoklása terhel, szeretete beszennyez, elvesztése pedig gyötrelemmel tölt el" (Szent Bern. Epist. 103, n. 2).

„Hagyd el mindezeket, annak kedvéért, aki Úr mindenek fölött" (U. o.). „Futva menekülj, lelkem, az oltalom városába, vagyis a *szerzetesi életbe:* ott bűnbánatot tarthatsz múltad fölött, kegyelmet nyerhetsz a jelen élet küzdelmeihez és boldogan elringathatod magadat a jövendő dicsőség reményében. A bűntudat ne rettentsen vissza, mert ahol bőven van gonoszság, oda még bővebben szokott áradni a kegyelem. Ne ijesszen meg a vezeklés szigorúsága sem, mert a földi élet szenvedése nem mérhető össze sem múltunk megbocsátott bűneivel, sem a rendelkezésünkre álló kegyelemmel, sem pedig a megígért dicsőséggel" (Szent Bern. Sermo de convers. Ad clericos, c. 21, n. 37).

4. A LÉLEK. Belátom én már, hogy milyen hazug és állhatatlan a világ, éppen azért nem tudom, mi bilincseli hozzá mégis gondolatvilágomat?

A BELSŐ EMBER. Ha szorgalmasan és bölcsen mérlegre tennéd, lelkem, hogy mennyi veszélyt rejt számodra a világ, kétségkívül elzárnád szíved a földi hiúságoktól. Szerfölött veszélyes ám a világban forgolódni, mert Szent Bernát szerint: „Az élvezet a tisztaságot, a gazdagság az alázatosságot, a közügyek a jámborságot, a sok beszéd az igazságot, a gonosz világ pedig a szeretetet veszélyezteti" (U. o.).

Ó, te törékeny, beteg lélek, mily könnyen csatlakozol, mily szívesen elesel és mily nehezen kelsz föl! Nem tudod-e, hogy miként Aranyszájú Szent János mondja: „amilyen nehezen őrzi meg az útszéli fa szép gyümölcsét az érés idején, épp olyan bajosan őrzik meg a világ fiai is a kegyelem érintetlenségét haláluk napjáig" (Homil. 39 in Matth. 21, 19).

Szent Ágoston egyik levelében így ír: „A világ bilincseinek kegyetlensége valódi kellemessége pedig hamis; fájdalma bizonyos, gyönyörűsége bizonytalan; fáradsága kemény, pihenése nyugtalan; a valóság keserűsége teljes, a boldogság reménye pedig hiábavaló" (Epist. 26, n. 2). Ha ezeket az igazságokat szívedbe vésnéd, megvetnéd a világot minden javaival együtt!

De hát mi az tulajdonképpen, amit te szeretsz és mi az, amit a világban keresel? – Ha elöljáróságra pályázol, tulajdon életed nyugalmát forgatod föl. Nem tudod, milyen szörnyűség az: „magas polcon, alantas lélek; első helyen, aljas élet; nyelves száj, renyhe kézzel; sok beszéd, érdemtelenséggel; komoly arc, könnyelmű viselkedéssel; nagy tekintély, jellemtelenséggel" (De considerat. Lib. 2, c. 7, n. 14).

„Tudják meg az elöljárók, hogy annyiszor érdemlik meg a halált, ahányszor gonosz viselkedésükkel rossz példát adnak alattvalóiknak"- mondja Szent Gergely (Szent Gerg. Regula past. p. 3, c. 4).

Talán azt mondod: „Pályázom ugyan az elöljáróságra, de tisztességgel és szentül szándékozom azt betölteni." – Ezért megdicsérlek, ámbár ritkán találok benne dicséretre méltót. Mindig attól félek Szent Gergellyel, hogy a vezetők és vezetettek érdemei között olyan összefüggés van, amely szerint az elöljárók bűne az alattvalók életét rontja, ezek érdemének csökkentése viszont árnyékot vet az előbbiek erényére" (Regist. Epist, lib. 7, ep. 7).

5. Ha a világ bölcsességét keresed, akkor még több veszélynek teszed ki magad!

„Hej, - mondja Szent Bernát, - mennyi értékes embert elgáncsolt már az az átkozott világi bölcsesség! Hányban oltotta el végleg azt az isteni szikrát, amelyet az Úr lángra akart lobbantani! – Tudod-e, hogy a világ bölcsessége nemcsak földi, hanem állati, sőt ördögi dolog, amely ellensége az üdvösségnek, megrontója az életnek és világrahozója a gonosz kívánságoknak?" (Declamat. ex S. Bern. serm. 27, n. 32). Aki üdvözítő nélkül akar üdvözülni és azt hiszi, hogy igazi bölcsesség híján is okos lehet, az nem egészséges ember, hanem beteg, nem bölcs, hanem oktalan és állandóan gyöngélkedő. Algazel is azt tanítja: „Aki a tudományban gyarapodik, de ugyanakkor jellemében nem tökéletesedik, az Istentől eltávolodik" (Lib. II. Philos. Tr. 5, c. 5).

Ha tehát igazán bölcs akarsz lenni, „olyan bölcsességet tanulj a földön, mely az égbe is elkísér" (Szent Jerom. Epist. 53, n. 9). Itt tanuld meg a módját, miként juss el ahhoz, akit egyszer látni annyi, mint mindent megtanulni. Olyan örök igazság ez, melynek híján minden bölcsesség őrület, ismerete ellenben egyedül is tökéletes tudomány.

6. Ha esetleg földi gazdagságot, világi pompát és testi gyönyört szeretnél, lelkem, és emiatt keservesen mondanál búcsút a világnak, tudd meg, hogy milyen esendő és gyarló dolgok ezek is!

Mondd meg nekem, hol vannak a királyok és fejedelmek és akik szerették az előbb említett dolgokat? Félek, hogy sokan végsőt leheltek és talán többen a pokolra szállottak már közülük! – Akkor pedig mire volt jó kevélységünk és mit használt nekik nagyra tartott gazdagságuk? Aki ugyanis jobban szereti a földet, mint az Istent, a világot, mint a kolostort, a torkosságot, mint a böjtöt, a bujaságot, mint a megtartóztatást, az csak az ördögöt szereti és vele együtt az örök gyötrelmek helyére tart.

„Akik a világ gyönyöreiben sütkéreznek, azokat elveszíti az Isten ereje; ideig-óráig pompáznak, de aztán örökre elkárhoznak. Hamis örömök fényében díszelegnek, de majd valódi gyötrelmek tüzében szenvednek" (Szent Ág. Enarrat. in ps. 53, n. 9).

„Ha kedvünk volna valamit birtokolni a földön, akkor öleljük át minden egyébtől fölszabadított lélekkel a mindenek Urát és benne megtalálhatjuk mindazt, amit szent boldogsággal kívánhatunk" (De Salut. Docum. C. 10. Szent Á. művei között).

7. Erre talán így felelsz: megvetem én a világot, de hát barátaimat, szüleimet és rokonaimat mégsem hagyhatom el? – Milyen hitvány kifogás ez! Méltánylást érdemlő igazságot mond erre Szent Bernát: „Atyánk vagy anyánk megvetése önmagábanvéve gonoszság ugyan, de ha Krisztusért tesszük, mégis igen üdvös cselekedet" (Epist. 104, n. 3).

„Kegyetlen atya, embertelen anya lenne, nem a szülő, hanem gyilkos nevét érdemelné az, aki szívesebben látna téged magával együtt elkárhozni, mint őnélküle uralkodni" (Epist. III, n. 2).

„Ha anyád tépett ruhában, ritkuló hajjal tárná is eléd egykor táplálékot nyújtó keblét, ha atyád keresztbe feküdnék is az ajtó küszöbén, - anyáddal mitsem törődve, atyádon átgázolva még akkor is, - könnytelen szemmel, - folytasd útadat a kereszt zászlója felé!

Ilyen esetben a kegyeletnek csak egyetlen módja van: a kegyetlenség" (Szent Jerom. Epist. 14, n. 2). – „Tudod talán, lelkem, hogy akinek van Jézusa, annak van atyja, van atyja és van elég barátja? Mit futsz tehát a holtak útján? Kövesd az élőket és hagyd a holtaknak eltemetni halottaikat" (Aranysz. Szent Ján. Hom. 18 de var. in Matt. Locis.).

2. § Miért átalkodik meg sok világias ember?

8. A LÉLEK. Érvelésed és a számos tapasztalat meggyőz arról, hogy „önmagában sorvadt el a világ. Sajnos, mégis sok szívben virágzik; ezek a világ keserűségét szeretik, bár fut

előlük, mégis követik, belé kapaszkodnak, noha enyészetnek indult" (Szent Gerg. Hom. in Ev. lib. 2, hom. 28, n. 3). Mondd, kérlek, mi az oka ekkora vakságnak?

A BELSŐ EMBER. Nem tudod-e, lelkem, hogy isteni Jegyesed, a Mindenség Alkotója oly gyöngédnek s oly nemesnek teremtett, hogy szeretet nélkül nem élhetsz? „Nehéz az emberi lélek szeretet nélkül; szívünket szükségképpen bizonyos érzelmek uralják" (Szent Jorom. Epist, 22, n. 17).

Szent Bernát véleménye szerint: „legyen bár magasztos vagy alantas dolog, de valamiben okvetlen gyönyörködnünk kell" (Sermo in Asc. Dom. 5, n. 8). „A mulandók vágya akárhánnyal elfeledteti az igazi életet; nem értik, mi az örökkévalóság, vagy ha megértik is, nem törődnek vele. Nem éreznek fájdalmat, noha sebeket kaptak. Bár nyomorultak, mégis gazdagnak vélik magukat! Édes hazájukként szeretik a számkivetést és úgy örülnek a vakságnak, mint a fénysugárnak.

A választottak értelme ellenben, a múlandókat semmibe véve, létük értelmét kutatja. S mivel szívüket az Istenen kívül semmi sem elégíti ki, egyedül a Teremtő szemléletében lelnek nyugalmat; csak az után epednek, hogy ők is helyet kapjanak a menny lakói között; noha a világban élnek, föléje emelkednek" (Szent Gerg. Moral. lib. I, c. 25, n. 34).

„Azok találják édesnek a földieket, akik még sohasem ízlelték meg az égieket; mert minél kevésbé hatol be egy lélek az örökkévalók értelmébe, annál szívesebben merül el a földiek élvezetében. Akik azonban szívük nyelvével már megízlelték a mennyei jutalmak édességét, azok számára a belső gyönyörök fokozódása a kívül valók elízetlenedését hozza magával" (Szent Gerg. In Ezech. lib. I, hom. 10, n. 34).

9. A LÉLEK. Ne késlekedj sokáig, ó ember, hanem magyarázd meg nekem tüstént mind a mennyei, mind a földi öröm mibenlétét, hogy mindkettő természetét megismerve, tökéletesebben megvethessem az elsőt és serényebben lássak a másik megszerzéséhez; miként ugyanis nem szeretjük igazán a jót, amíg nem ismerjük, hasonlóképpen a rosszat sem kerülhetjük, míg nincs tudomásunk róla.

A BELSŐ EMBER. Azt hiszem, lelkem, hogy a világias örömet, - ha ugyan örömnek s nem ismeretlen csapásnak nevezhetjük inkább, - csak úgy ismerhetjük meg tökéletesen, ha tökéletesen megvetjük. – A tökéletes világmegvetők szerint az evilági öröm öt szempontból érdemel megvetést.

Legelőször, mivel alávaló a tárgya. Mert mi a világi boldogság? Megfelel rá Szent Ágoston: „Büntetlen gonoszság" (Epist. 138, c. 2, n. 14), vagyis fajtalankodni, részegeskedni, torkoskodni, hiúságok után futni és mindezekért ebben az életben semmit sem szenvedni. Biztonságban hiszik magukat gyönyöreik közepette, mivel senki sem fenyíti meg őket gonoszságukért. Elfelejtik, hogy Szent Ágoston szerint: „semmi sem veszedelmesebb, mint a bűnösök boldogsága; ez táplálja büntetésre méltó gyöngeségüket és erősíti rossz hajlamaikat" (Péld. 2, 14).

Másodszor: beszennyezi a cselekvő alanyt. A világi örömök alanya ugyanis nem más, mint a bűntől terhelt lélek, „mely gonosztevésben talál örömöt és gonosz hamisságon ujjong" (Comm. In Eccles. 2, 2 és 4, 13-16). Találóan állapítja meg Szent Jeromos: „Nem az okos, hanem az oktalan ember nevet és ujjong ezzel a világgal" (Jób. 20, 5). Mert a tiszta szív nem lelheti kedvét a szennyes világban, hanem csak az Istennel és az Istenben örvendhet és vigadozhat.

Harmadszor: a földi gyönyör rövid is, mert „a gonosznak öröme csak egy pillanat" (Szent Ág. In Joan. Evang. tr. 7, n. 1).

„A világi gyönyör csak hiúság. Égő vággyal epedünk utána, s ha elértük meg nem őrizhetjük" (Jób. 14, 5). Lásd, lelkem, „mily rövid, mily törékeny és esendő a világi boldogság." Jób is azt mondja: „Rövidek az emberek napjai" (Jób. 21, 16).

Negyedszer: szomorú a vége. „Jólétben töltik napjaikat és egy pillanat alatt szállnak az alvilágba” (Péld. 14, 13). Az öröm vége mindig szomorúság. Sőt, ha jól szemügyre veszed az efféle boldogsággal gyakran együtt jár a fájdalom, mert „kegyetlen dolgokat vár mindig a felzaklatott lelkiismeret” (Bölcs. 17, 10).

Végül is keserű gyümölcsöt terem, mert elfojtja a lelki örömöt. Lásd be tehát, lelkem, mily nyomorúságos ez a világ s mennyivel nyomorúságosabbak, akik hajszolják. A földi örömök mindig kizárták az embert a boldogságból. „Mily hitvány és haszontalan a világi vigasztalás, - mondja Szent Bernát, - s ami a legnagyobb baj, ellensége a valódi és szent vigasztalásnak” (Sermo in vigil. Nat. Dom. n. 1). Mond le hát a földi élvezetekről, ha élvezni akarod az Isten vigasztalását” (Sermo 4. in ps. 90, n. 2). „Minden teremtmény váljék silánnyá szemedben, hogy Teremtőd annál édesebbé váljék szívedben” (Szent Ág. Enarrat. in Ps. 30, Sermo 3, n. 8).

10. A LÉLEK. Már megvetem a világot. Felismerem hamis örömét és valódi szomorúságát, megértem csalóka édességét és igazi keserűségét; ezért tanácsod szerint mindezeket semmibe veszem. – De hát azt mondottad, hogy szeretet nélkül nem élhet az ember. Mit tegyek tehát? Hová forduljak? Hol találok hozzám illő szeretetet?

A BELSŐ EMBER. Lelkem! Ha jól ismernéd magadat, mindenestől megvetnéd ezt a világot. Ha fölismernéd magadban a mennyei természetet, a földi élvezettől minden bizonnyal visszariadnál. „Pirulj el, ha égi származásod ellenére sárban henteregsz” (Szent Bern. i. h.) és alávaló dolgokban gyönyörködsz, noha csak égiekkel telhetik el a lelked.

Mennyei természeted van, s azt hiszem, ha tested oktalansága megengedné, természettől fogva az égi vigasztalást sóvárognád és keresnéd. „Ó, mily édes és gyönyörűséges lenne az Isten-szeretet segítségével természetünk szerint élni, ha oktalan testünk nem akadékoskodnék. Ha e betegségből kigyógyulnánk, tüstént rámosolyogna természetünkre a valódi természetesség” (Epist. ad Fratres de Monte Dei, lib. 1. c. 8, n. 23).

11. A LÉLEK. De hát mit jelent az: természetünk szerint élni?

A BELSŐ EMBER. Természetünk szerint élni tulajdonképpen annyi, mint menyei életet folytatni a földön, vagyis a „kintiektől a belülvalókra térni, az alantas dolgoktól a magasztosokhoz emelkedni” (De Spiritu et Anima, c. 14), és mindent legnemesebb képességünknek, az értelemnek zsinórmértéke szerint cselekedni”, miként a Bölcselő (Arisztotelész) tanítja (Arist. Ethic. c. 7).

12. A LÉLEK. De hát lehetséges-e mennyei életet élni itt a földön, ebben a siralom-völgyében?

A BELSŐ EMBER. Ó, lelkem, ha az én szavamban, mint bűnös ember szavában kételkedsz, hallgasd meg Ágostont és Szent Pál apostolt. „Mikor a megismerés vagy szeretet által valami örökkévalót felfogunk, - mondja Ágoston, - már nem vagyunk a földön” (De Trin. lib. V, c. 20, n. 28). Az Apostol pedig így folytatja: „A mi hazánk azonban a mennyben van” (Fil. 3, 20). Úgy vélem, lelkem, hogy „inkább vagy ott, ahol szeretsz, mint ahol létezel, mert „bármit szeretsz is, a szeretet erejétől annak hasonmásává alakulsz” (V. ö. Hugo a S. Vict. De arrha). Ha a mennyeiekről elmélkedsz, ha a mennyeieket szereted, természetes, hogy a mennyben időzöl, hiszen már itt a földön hasonlítasz az égi szellemekhez.

3. § Mi az isteni vigasztalás és mik annak föltételei?

13. A LÉLEK. Jaj, jaj nekem! Most látom csak, mily nyomorult s mily szerencsétlen voltam! Elvakultságomban mily sokáig bolyongtam az evilági dolgok útján, s mily szeretettel ragaszkodtam ezekhez a hitványságokhoz! Pedig kevés vigasztalást, de annál több

keserűséget és vigasztalatlanságot nyújtottak; az öröm szűken folydogált belőlük, de annál több mindenféle szívbéli szomorúságot hoztak reám. Kérve kérlek, ó ember, mondd meg nekem, miben áll a mennyei vigasztalás és ebben a nyomorúságos siralom-völgyében miként juthatok el hozzá?

A BELSŐ EMBER. Szent Bernát szerint, lelkem „ez a vigasztalás nem egyéb, mint a megbocsátás reményéből fakadó áhítatnak bizonyos kegyelme, a jónak bizonyos, bár kis fokú megízlelése és az a bizonyos legédesebb gyönyörködés, mellyel a kegyelmes Isten a lesújtott lelket felüdíti, magához hívogatja és tüskés Isten-szeretetre gyullasztja" (Serm. In Festo Omn. Sanct. N. 10).

„Mit gondolsz, lelkem, miféle édes gyönyörűség az, ami az áhítatos lelkeket, mikor Kedvesükre gondolnak, oly kellemesen szokta érinteni, hogy szinte teljesen magukon kívül vannak? A tudat felderül, a szenvedések emlékei szertefoszlanak, a lélek ujjong, ragyog az értelem s a szív eltelik fénnyel és melegséggel. Azt sem tudják, hogy hol vannak! Szerelmes öleléssel szorítanak magukhoz valamit bensejükben, nem tudják mi az, de minden erővel meg akarják tartani maguknak. A lélek gyönyörűséges küzdelmet vív érte, mintha csak benne látná vágyai netovábbját" (De arrha animae, in fine).

Lásd lelkem, ilyen az isteni vigasztalás.

14. A LÉLEK. Mondd, ó ember, ki önti szívembe ezt a soha nem tapasztalt édes vigasztalást, hogy általa minden bajomat elfeledve, az evilági vigasztalásokat megvessem és én is megtapasztaljam végre azt a boldog elragadtatást?

A BELSŐ EMBER. Ó lelkem, mérhetetlen nagy ajándék után óhajtozol (Szent Bonaventúra itt rámutat azokra a föltételekre, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a lélek óhajtozhassék a magasabb misztikai kegyelmek után. Megjegyzendő, hogy ő az e fajta vágyakozást elvileg nem kifogásolja, és nem tekinti ezeket a kegyelmeket valami egészen kivételes dolognak. Ami kivételes, az csak abban áll, hogy a léleknek, a szentek példájára legyen bátorsága alkalmassá tenni magát ezekre a kegyelmekre az imádság, lelki megtisztulás, erénygyakorlatok, egyszóval a világról és önmagáról való föltétlen lemondás által. V. ö. P. Jean de Dieu, i. m. 192. 1. 2. jegyzet). Azt hiszem, ezt a maga erejéből senki sem nyerheti el, se ki nem érdemelheti; akik azonban méltón rákészültek, azok az isteni Jóság kegyes leereszkedése folytán alázatos könyörgéssel esedezhetnek érte. „Mert minden arany hozzá képest csak kevés homok, s az ezüst mellette csupán sárnak számít" (Bölcs. 7, 9).

15. A LÉLEK. Mondd meg hát, milyen felkészültség szükséges ahhoz, hogy méltó szívvel könyörögheSSem ezért a nagy kegyelemért?

A BELSŐ EMBER. Erről a dologról a tapasztaltak sokat tudnának beszélni, mivel azonban jómagam tapasztalatlan vagyok, keveset is szégyenkezve mondok. Félek, hogy majd szememre vetik: miért beszélsz olyasmiről, amit sohasem tapasztaltál? Méltatlan létedre hogyan mered magasztalni azt, amiről fogalmad sincsen?

A LÉLEK. Ne félj, ó ember, hanem mondd csak el alázatos tisztelettel, amit hallottál és olvastál. Hiszen sokan vannak, akik sikeresen adnak elő olyan magas és nehéz tudományt, amit egyéni tapasztalat híján, maguk is másoktól tanultak.

A BELSŐ EMBER. Most már bizonyos merészséggel beszélek. A hiányzó tapasztalatokat ugyanis a szeretet pótolja. Azért, úgy beszélek, ahogyan érzek.

Az okosabbak nézetét tiszteletben tartva, úgy vélem, hogy ha ennek a mennyei édességnek élvezésére pályázol, tisztának, az erényekben járatosnak és emelkedettnek kell lenned. Az első által belélegzed, a második által megízleled, a harmadik segítségével pedig egész a megrészegülésig eheted és ihatod a menny gyönyörűségeit.

16. Azt mondtam, hogy a lélek legelőször legyen tiszta a bűntől, a rendetlen szenvedélyekből, a földi vigasztalástól és a teremtmények mértéktelen szeretetétől, mert Szent Bernát szerint: „csalódik az, aki azt hiszi, hogy egyesítheti azt az égi édességet ezzel a hamuval, azt az isteni balzsamot ezzel a mérgezett örömmel és a Szentlélek ajándékait ennek a világnak csalóka kedvteléseivel" (Sermo 5 in Asc. Dom.). Mihelyt azonban az ilyesmiktől megszabadult és megtisztult a lélek, a bűnbánat könnyeinek fürdőjében, a mennyei édesség illata mindjárt felüdíti és megvigasztalja.

Másodszor, legyen a lélek járatos az erények gyakorlásában és türelmes a szenvedések elviselésében, mert akik az igazságot szeretik, azokat a jócselekedetek gyakorlása és a szenvedések viselése soha meg nem töri. Jól mondja Szent Bernát: „Noha kezdetben keskeny az út, mely az életre visz, idő multával az élvezetek édessége folytán kitágul" (In Prolog. Regulae). Ó, mily boldogító vigasztalás szállja meg a Krisztusért dolgozók szívét!

Végül akkor ittasul meg a lélek ezektől a gyönyörűségektől, amikor sikerül az evilági dolgok fölé emelkednie, amikor valami csodálatos módon önmaga fölé, a világ fölé, sőt minden teremtett dolog fölé emelkedik, úgy hogy már joggal elmondhatja: „Bevitt engem a király a boros házba!" (Én. É. 2, 4). Ez az a boros pince, ahová Isten bevezeti a lelket, hogy megitassa az isteni gyönyörűség fűszeres borával és Krisztus szeplőtelen emberségének hófehér tejével. (V. ö. Én. É. 5, 1).

Ó lelkem, itt isznak az Isten barátai, itt ittasodnak meg az Ő jegyesei! Ó boldog részegség, melyet a test és a lélek oly tiszta és szent józansága követ! Ez teszi e lelket vidámmá és örvendezővé a küzdelmek között, erőssé és határozottá a veszélyben, okossá és megfontolttá a szerencsében, bőkezűvé és kegyessé a sérelmek megbocsátásában, végül pedig ez ad neki békés nyugalmat, amikor isteni Jegyese keblén pihenteti a balját barátságosan feje alatt tartva jobbjával kedvesen átöleli (V. ö. Én. É. 2, 6).

17. A LÉLEK. Alázatos tisztelettel vallom meg neked, ó ember, ami megtérésem kezdetén, amikor nagy erőfeszítéssel kiragadtam magam a földi dolgok bilincseiből és megpróbáltam az égiek szemléletére emelkedni, néhanapján velem is megtörtént.

Remegve léptem be. Elszégyelltem magam, amikor körülnéztem. Láttam az angyali seregeket, az ősatyák és próféták palotáit és örömeit, szemügyre vettem az apostolok lakását, a vértanúk lakomáját, a hitvallók és szüzek gyönyörűségeit, és mindegyiktől kértem alamizsnaképpen egy kis vigasztalást. Csak az urak asztaláról lehulló morzsákért esedeztem, de abból sem kaptam (Máté 15, 27). Ami még szomorúbb, mindnyájan elűztek, mint valami ismeretlen idegent. Mit használt akkor nekem a fáradságos felemelkedés, ha nem követte semmiféle vigasztalás?

A BELSŐ EMBER. Lelkem! nem ok nélkül vallottál ilyen csúfos kudarcot. Én ennek abban látom az okát, hogy társuk akartál lenni az örömben, mielőtt társuk lettél volna a szenvedésben (V. ö. II. Kor. 1, 7). Részesülni akartál jutalmukban, mielőtt utánoztad volna őket az erényes életben.

Rajta tehát, kövesd az angyalok tiszta ártatlanságát, az ősatyák és próféták alázatosságát és erős hitét; igyekezz az apostoloknak és vértanuknak követője lenni a szeretetben és a szenvedésben, a hitvallókat és szüzeket pedig utánozd az áhítatban és önmegtartóztatásban. Akkor aztán te is minden bizonnyal elnyered jóságos Atyád alamizsnáját, legalábbis úgy, mint a tékozló fiú.

18. A LÉLEK. Elismerem már és érzem, hogy mily értelmetlen és hiábavaló minden ami múlandó. Meg is vetem a világot, vigasztalását semmibe veszem, az emberies örömöket, mint a halálos mérgeket, útálom és elkerülöm.

Elmúlt életemet megsiratom, mint a halottakat szokás; nyomorúságos lelkemet könnyes sóhajtásokkal mosom és tisztogatom; ha pedig siralmas fájdalmaim között olykor-olykor

megérezném is az isteni édességek illatát, az Isten fiainak kenyerét és az Ő barátainak borát nyomorult, kiéhezett és szomjas létemre sem ízlelhetem. „Uram, Istenem, szívem még nem járult oda édességednek sokaságához, melyet elrejtettél a Téged félők számára. Kívülről valamiképpen ennek az illata tart fenn, mely túlszárnyalja a balzsam és bármiféle egyéb illatszer illatát" (Szent Anselm Medit. 13). Ó, Uram, Istenem, ha már az illat is ily nemes, milyen édes lesz majd gyönyörűségednek íze! Ha ekkora hatással jár egy csekély megízlelés, milyen élvezetben részesít majd a boldog megittasulás! „Ó, mikor érem el, hogy szívembe szállj, és azt lerészegítsd, hogy átölelhessem az egyetlen jót, Tégedet, Istenem!" (Szent Ág. Conf. lib. 1, c. 5, n. 5).

A BELSŐ EMBER. Engedj meg, kedves lélek, de nagyon mohó s talán vakmerő vagy. Vess számot erőddel, tedd mérlegre érdemeidet és vizsgáld meg erényeidet, s akkor, ha tetszik, fuss alázatosan a leányokkal az isteni kenetek illatárja után (Én. É. 1, 2), de ne hivatkozz vakmerően érdemeidre.

19. A LÉLEK. Mily keményen és szigorúan vigasztalsz te néha nyomorúságomban; az isteni jóság osztogatásában ellenben, ha szabad így mondanom, igen fukar vagy! Én pedig minden félelem és titkolódzás nélkül kijelentem, sem az illattal meg nem elégszem sem a pillanatnyi megízleléssel jól nem lakom; ez csak étvágyamat fokozza! Szívem megittasulást óhajt és keres. Tudom ám, hogy ki mondja azt: „Egyetek barátaim és igyatok, s ittasodjatok, kedveseim" (Én. É. 5, 1). Ha a könyörgő méltatlansága aggaszt is, az ígéret-tevő jósága bizalommal tölt el. Hogyan kételkedhetném abban, hogy mind e javakat nékem adja az, aki nem átallotta magára venni minden nyomorúságomat? Te ne tudnád, aki az Isten kegyességéről annyi embert kioktattál, hogy mire tanít Szent Ágoston: „Piruljon el az ember restsége miatt; az Isten ugyanis többet akar adni, mint amennyit az ember csak kérni is merészel" (Sermo 105, c. 1, n. 1). Az Isten a Lelkét adta nekünk zálogul, hogy abban megtapasztaljuk az Ő édességét és megízleljük az élet forrását, amely megöntöz bennünket józan ittassággal, mint a víz a patakmenti fát" (De vera. Relig. c. 12, n. 24).

„Semmi sem bizonyítja jobban az Isten mindenhatóságát, - mondja Aranyszájú Szent János, - mint az a tény, hogy mindenhatókká teszi azokat, akik reá hagyatkoznak. Aki ugyanis az Istenben bízik, azt sem álnokság nem tudja megejteni, sem élvezet nem képes bűnre csábítani" (V. ö. Szent Bern. Sermo 85. in Cant. n. 5). Szégyellje magát a csüggeteg ember, és legyen átkozott a kislelkű félelem, amely azt hiszi, hogy a gazdag és minden hozzá folyamodó iránt bőkezű Isten megtagadhatja jótéteményeit a Benne tökéletesen bízóktól. Nem ő-e az örök Atya, akiben nincsen változás, aki csupa irgalomból küldötte el Fiát, akiben mindent odaadott, amije volt, mindent, amire képes volt, még tulajdon önmagát is? Ha bőkezűsége csökkentené végtelen jóságát, volna okunk remegni gyarlóságunk miatt. Mivel azonban „jósága nem esetleges, hanem lényegéhez tartozik" (Szent Gerg. Hom. in Ev. lib. 1, hom. 14, n. 1), jósága nem csökken a másokkal való közlés által, sem nem növekszik idegen jóság hozzáadásával.

20. A BELSŐ EMBER. Nagy a te hited, lelkem, erős a reményed és bizalmad. Elismerem ugyan, hogy az egyéni érdemre és isteni irgalomra támaszkodó bizakodás érdemszerző, szent és dicséretes, mégis azt tanácsolom, hogy mielőtt megittasodást keresve önmagad fölé emelkedtél, az elmélkedés szárnyán szállj le a mélybe. Mielőtt ugyanis belépnél Jegyesednek titkos kamrájába, tanuld meg Őt félve tisztelni; mert nemcsak akkor kell ám Őt félned, amikor haragszik, hanem akkor is, amikor kedvesen cirógat.

Harmadik fejezet

A szentgyakorlatok folyamán a lélek szemlélődő értelmével vegye szemügyre a mélységeket, hogy belássa a halál elkerülhetetlenségét, az utolsó ítélet félelmes igazságossága és a pokoli büntetés elviselhetetlen kegyetlenségét.

1. A LÉLEK. Mondd el, kérlek, röviden, mik azok a „mélységek", melyeket elmélkedéseimben meg kell fontolnom? Gyorsan fel akarok ugyanis emelkedni az isteni vigasztalás ittasultságáig, s azért nem időzhetem sokáig ezeknél az alantas dolgoknál. Már be akarok lépni az Úr gyönyörűséges sátraiba és minden vágyam csak az, hogy az ő házában tanyázhassam.

A BELSŐ EMBER. Mélységeken azt értem, hogy szemléld a halál elkerülhetetlen szükségességét és sóhajtozz fölötte; vedd fontolóra az utolsó ítélet kimondhatatlan igazságosságát és rendüljön meg tőle a lelked; tekints bele a pokoli kínok elviselhetetlen gyötrelmeibe és teljék el szíved félelemmel.

1. § A kikerülhetetlen halál

2. Elmélkedéseid folyamán fontolgasd szüntelenül, hogy a halált el nem kerülheted, idejét ki nem vizsgálhatod, sem az Isten által előre meghatározott percet meg nem változtathatod.

„Van-e bizonyosabb az emberi dolgok között, mint a halál és van-e bizonytalanabb, mint annak órája? Nem szánja a szegénységet, nem tiszteli a hatalmasságot, nincs tekintettel sem az egyéniség, sem a származás nemességére; nem kíméli sem az ifjúságot, sem az öregséget, az öregekre az ajtóban vár, az ifjakra a rejtekben leselkedik" (Szent Bern. De convers. ad Cleric., c. 8, n. 6).

A LÉLEK. Úgy hallom, nem egyéb az életünk, mint út a halál felé? Miért szeretik hát annyira a földi javakat, ha olyan bizonytalan a birtoklásuk? „Miért kívánunk hosszú életet, mikor minél tovább élünk, annál többet vétkezünk, minél hosszabb az életünk, annál több a bűnünk? Napról-napra gyarapszik bennünk a rossz és csökken a jó." „Ki mérhetné meg, mennyi rosszat teszünk, illetve mennyi jót mulasztunk el akár egy perc alatt is? Mert nagy hiba ám az, ha ahelyett, hogy jót cselekednénk, vagy gondolnánk, eszünket üres hiúságokon járatjuk" (Medit. Piis. C. 2, n. 5, et 6).

3. A BELSŐ EMBER. Szent Gergely szerint a testies gondolkodású emberek azért szeretik az ideiglenes földi javakat, mert nem veszik számba, mily tünékeny a földi élet. Ha az elmúlás gyorsaságát észre vennék, aligha szeretnék ezt a tiszavirág-életű szerencsét" (Moral. lib. 8, c. 10, n. 25).

„Hasonló az életem – mondja ugyancsak Szent Gergely, - a hajósokéhoz, mert akár alszom, akár ébren vagyok, szüntelen a halál felé sietek" (Szent Gerg. epist. 29).

„Ó, te földi élet, mennyire megcsalod az embereket! Míg tartasz, semmi sem vagy, aki rád néz, csak árnyékot lát; ha magasztalnak, füstté válsz. Az oktalannak édes vagy, a bölcsnek keserű. Akik szeretnek, azok nem ismernek, de akik menekülnek tőled, azok tisztában vannak veled. Az egyiknek hosszú életet ígérsz, hogy félre vezesd, a másiknak rövidet, hogy kétségbe ejtsd" (Sermo ad fratres in eremo, 49).

„Gyakoroljuk, tehát lelkünket állandó elmélkedéssel és vegyük szemügyre nyomorúságunkat. Fájdalommal lépünk az életbe, szenvedések között éljük és félve távozunk belőle" (De Spiritu et anima, c. 49). „Valahányan, akik itt élünk a halál árnyékában, testi szenvedések és lelki küzdelmek között, észre vehetjük, hogy három baj nyomorgat

bennünket: Könnyen lépre megyünk, nehezen állunk fel s nincs erőnk a cselekvésre" (Szent Bern. Sermo 7 de Adventu Dni. N. 1).

4. A LÉLEK. Már látom, hogy haszontalanul töltjük életünket, ha nem sietünk érdemeket szerezni, melyek éltetnek majd bennünket az örökkévalóságon át. Mert, habár mindenkinek módjában áll szentül élni, az bizonyos, hogy a hosszú élet kiváltsága senkinek sem jut osztályrészül.

„Ó, mily biztonságban van annak az élete, akinek tiszta a lelkiismerete; félelem nélkül várja a halált, szívből óhajtja, bár itt volna már, s ha megjött, áhítattal elfogadja" (Szent Bern. De laude novae militiae, c. 1, n. 2).

A BELSŐ EMBER. Ha beláttad, lelkem, hogy mindez így van, akkor hallgasd meg a tanácsomat: „ebben az életben, bármily hosszú legyen is az, arra az életre készülj, amely örökké tart. Míg a testben élsz, halj meg a világnak, hogy a test halála után Istennek élhess" (Szent Bern. Epist. 105). „Tudd meg, hogy csak az üdvözli boldog örömmel a halált, aki jócselekedeteivel még életében készül reá" (U. o.). Ne feledd el Szeneka mondását: „Az oktalan, vagyis a bűnös és gonosztevő számára akkor kezdődik a halál, amikor kileheli lelkét, a bölcs és erényes ember azonban éppen halálával győzi le a halált" (Senecanál ez a mondat nem található.).

A LÉLEK. Most már belátom, hogy a jók halála boldog, a bűnösöké pedig szerencsétlen és nyomorúságos.

A BELSŐ EMBER. Szent Bernát azt mondja: „Az igaz ember halála jó, mert nyugalmat ad; még jobb, azért, mert új életre visz, de a legjobb azért, mert biztonságot teremt. A bűnösök halála azonban rossz, mégpedig a legnagyobb mértékben: rossz a világ elvesztése miatt, rosszabb a testtől való megválás miatt, legrosszabb a férgek és a tűz kettős gyötrelme miatt", és ami mindezeket felülmúlja, az Isten boldogító nélkülözése miatt (Szent Bern. Epist. 105).

2. § Az utolsó ítélet kimondhatatlan igazságosságáról

5. A LÉLEK. Már eleget beszéltél a halálról, mondj most már valamit arról az állapotról, mely az utolsó ítélettel áll be.

A BELSŐ EMBER. Eleget akarok tenni kérésednek, de előbb hallgass meg türelemmel.

Tudnod kell, hogy az utolsó ítéletről való elmélkedés éppen olyan félelmes, mint a halálról való gondolkodás, mert akkor már senki sem lesz képes megcsalni a bölcsességet, megvesztegetni az igazságot, magára vonni a szánalmat, vagy kikerülni a bosszú és igazságos megtorlás ítéletét.

Gondold meg hát, lelkem, mi lesz veled az utolsó ítélet napján, amikor lelkiismereted szemedre veti bűnös gondolataidat, amikor az elemek minden bűnös cselekedetedet felhozzák ellened, mikor Krisztus keresztje tanúságot tesz, mikor az ütlegek, melyeket a Megváltó elszenvedett, ellened kiáltanak, a sebek szemrehányást tesznek, a szögek megszólalnak és a sebhelyek panaszkodnak.

Micsoda szorongás lesz akkor! Egyik oldalon vádaskodó bűneid lesznek, a másikon a félelmetes igazságosság; belül a lelkiismeret éget, alattad a borzalmas pokoli zűrzavar, fölötted az igazságos ítélet haragos Bírája; körülötted lángol a világ, szívedet pedig a Bíró igazságossága dermeszti meg. Mikor az igaz is alig üdvözül, mi lesz akkor a gonosz és bűnös emberekkel? Hová bújnak? Elrejtőzni lehetetlen, megjelenni pedig elviselhetetlen" (De inter. Domo. C. 22, n. 46)!

Szent Anzelm az Elmélkedésekben hozzáfűzi: „Ó bűnös lélek, te örök tűzre ítélt, értéktelen száraz fa, mit felelsz majd, ha számon kérik tőled az utolsó szempillantásig, hogy mire használtad fel a rád bízott időt" (Ded. 2)? Hej, lelkem, hogyan adsz majd akkor számot

hiú és henye gondolataidról, könnyelmű és pajkos szavaidról, haszontalan és eredménytelen cselekedeteidről?

„Jaj nekem, - kiált fel Szent Ambrus -, ha nem siratom meg bűneimet, jaj nekem, ha nem kelek fel éjfélkor, hogy megvalljam néked azokat! A fejszét már a fa gyökerére tették; teremje a kegyelem gyümölcsét, aki képes reá, tartson bűnbánatot, aki arra köteles" (Szent Ambr. lib. 2 in Luc. 3, 9, n. 76).

Lelkem, „akár alszol, akár ébren vagy, füledbe mindig az a borzalmas harsona zengjen: Keljetek fel, halottak, jöjjetek az ítéletre" (Szent Jerom. Epist. 66, n. 10)! – Soha se felejtsd el, lelkem, ezeket a szavakat: „Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre; jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek az öröktől fogva nektek készített országot" (Máté 25, 41 és 34). „Van-e szó, mely siralmasabb félelemmel tölt el, mint ez: *Távozzatok?* Mit édesebb kiejteni, mint ez: *Jöjjetek?* Két szó, mely közül az egyik a legborzalmasabban, a másik pedig a legkellemesebben cseng a fülben.

Most szakadj el, lelkem, a világtól, akkor Krisztussal maradhatsz. Menekülj a világtól, és akkor Istenhez csatlakozhatsz! Kerüld el most a gonosz barátok társaságát, s akkor beállhatsz a boldogok seregébe.

3. § A pokoli büntetések elviselhetetlen kegyetlensége

6. Mindenek után, fordítsd figyelmedet az elítéltek gyötrelmeire. Lásd, milyen változatosak, mily kegyetlenek, mennyire borzalmasak és mily elviselhetetlenek. „Megborzadok a gyilkos férgektől és az élő haláltól" (Lib. 5 de Consider. C. 12, n. 25). „Ó, mily visszataszító vagy te, pokoli világ! Menekülésre késztet égő tüzed, dermesztő hideged, halhatatlan férged és elviselhetetlen bűzöd; elriasztanak a zuhogó kalapácsok, a sűrű sötétség, a bűnösök zsivaja, a kibogozhatatlan bilincsek és a borzalmas ördögi tekintetek" (Sermo 42. de Div. n. 6).

„Jaj azoknak, akikre a férgek harapása, a tűz lángja, az olthatatlan szomjúság, a sírás és fogak csikorgatása vár; a könnyek helye, ahol kívánják a halált, de nem jön el értük" (Lib. de Salut. Docum. c. 49), „ahol halálárnyék, zűrzavar és örökös iszonyat lakozik" (Job. 10, 22).

Mit gondolsz, hogyan fognak majd akkor kétségbeesni, szomorkodni és gyászolni a gonoszok, amikor az igazak társaságától elválasztják és az ördögök hatalmába adják őket, akikkel elmennek az örök gyötrelem helyére? Azután mindörökre ott maradnak, gyász és zokogás között, a paradicsom örömétől távol? Nem vár ezekre a nyomorultakra sem nyugalom, sem szabadulás, hanem csak sok ezer évi kínlódás. Ott a büntető hóhér nem fárad el a kínzásban, de az áldozat sem hal meg sohasem. A tűz ugyanis úgy emészti őket, hogy sohasem veszi el életüket; a régi gyötrelmek pedig mindig újra megjelennek. Örökké élnek a bocsánat és irgalom minden reménye nélkül, de csak azért, hogy mindig újra meghaljanak; mégis úgy halnak meg, hogy létük soha meg nem szűnik" (Szent Bern. Med. c. 3, n 10).

7. A LÉLEK. Mondd, miért van az, hogy a pokolban keresik a halált, de nem találják? Miért büntetik örök büntetéssel azt, amit időben követtünk el?

A BELSŐ EMBER. „Azért, mert akik e világban nem akarják elfogadni a nekik felkínált életet, a pokolban keresni fogják a halált, de nem tudják megtalálni (Szent Ág. Sermo 229, n. 4). Erre utal Szent Gergely is: „A gonoszok azért szerettek volna örökké élni, hogy mindig megmaradhassanak gonoszságukban. Most már a bíró megvesztegethetetlen igazságossága azt kívánja, hogy örökké szenvedjenek azok, akik ebben a világban örökké vétkezni akartak" (IV. Dialag. c. 44).

8. A LÉLEK. Ó, mily édes lennél most, halál, azok számára, akiknek oly keserű voltál! Most csak téged óhajtanak, akik annyira iszonyodtak tőled.

„Ó, jóságos Jézusom! szent neved dicsőségéért irgalmazz nekem! Ne a gőgös kihívót, hanem az alázatosan könyörgő nyomorultat tekintsd bennem. Vedd tudomásul kegyesen, ami tetszésedre van és töröld ki lelkemből, Uram, ami ellenedre van. Irgalmazz nekem, Uram, addig, míg az irgalmazás ideje le nem jár, nehogy az ítélet napján kárhozatra vess." Igaz ugyan, hogy lelkiismeretem megérdemli a kárhozatot, másrészt meg vezeklésem is kevés bűneim jóvátételére, mégis bizonyos vagyok benne, hogy irgalmasságod nagysága minden sértést fölülmúl" (Szent Ans. Med. 2 in fine et 3 in fine). „Ó, ha Isten a kevély angyallal így cselekedett, mi lesz velem, aki csak por és hamu vagyok? Az a mennyei udvarban kevélykedett, én a szemétdombon. Ki ne tartaná elviselhetőbbnek a gőgöt a gazdagban, mint a szegényben? Jaj nekem! Ha ily keményen bűnhődik elbizakodottsága miatt a gazdag és hatalmas, noha ez a bűn a gazdagokban és hatalmasokban mégiscsak természetesebb, miként bűnhődöm majd akkor én, szegény szerencsétlen?

9. A BELSŐ EMBER. Lelkem, ha az imént mondottak neked félelmetesek, hallj még félelmetesebbeket.

„Ha ezer poklot állítasz elém, - mondja Aranyszájú Szent János, - azt sem tekintem oly nagy büntetésnek, mintha száműznének a dicsőültek boldog társaságából és a teremtő közeléből" (Szent Bern. Sermo 54 in Cant. n. 8). Ó, lelkem, bizonyos, hogy a pokol félelmetes, de még félelmetesebb a haragos Bíró tekintete; ami pedig mindezeket fölülmúlja; az a boldog Szentháromság színellátásától örökre történő elszakadás fájdalma.

„Az örökkévaló javakból kizáratni és megfosztatni attól, amit Isten azoknak készített, akik Őt szeretik, oly gyötrelem, hogy ha egyéb büntetés nem gyötörne, ez egymagában is elég lenne, és könnyebb lenne a lángok millióit elviselni, mint Krisztus szelíd tekintetét haragosnak látni és tőle örökre elszakadni" (Aranysz. Szent Ján. Hom. in Matt. 23, n. 8). „Ó, ha megértenék az emberek, mily csodálatosan cseng: Íme, megérkezett a vőlegény! Mily édesen hangzik: És akik készen voltak, bemenének vele a menyegzőre! De mily keserves ez: És bezáratott az ajtó" (U. o.).

Mondjak-e még többet, lelkem? „Fontold meg, mily szerencsétlenség Krisztus tekintetétől eltávolodni, az Istenség szemlélhetésének örömétől kiesni, minden szentek boldogságos társaságát nélkülözni, az örök életnek meghalni és helyette az örök halálnak élni, a pokol örvényében elmerülni, mardosó férgek martalékává lenni, szabadulás reménye nélkül halni a lángoló tűz ropogását, megvakulni a füstölgő máglya keserű ködétől és nem érezni soha világosságot, hanem csak gyötrelmeket" (Lib. I. Hom. in Ev. homil. 12, n. 4).

10. A LÉLEK. Már remegek a félelemtől és egészen odavagyok a borzalomtól! Mondd, ember, mire jó az ilyen szomorú elmélkedés?

A BELSŐ EMBER. Úgy vélem, lelkem, hogy az imént mondottak állandó és áhítatos fontolgatása orvosság a bűnök ellen, másrészt üdvös buzdítás a jócselekedetekre és a szenvedések elviselésére.

„Félsz a virrasztástól és a kézi munkától? Könnyű ez azoknak, akik az örök tűzről elmélkednek! A sötétség felidézése megkedvelteti az egyedüllétet; ha a hiábavaló szavak számonkérésére gondolsz, nem idegenkedel a csendhallgatástól; ha a sírást és fogak csikorgatását gyakran szemed elé állítod, közömbössé válik számodra a gyékény és a vánkos" (In Vita contempl. lib. III. c. 12, n. 3).

„A világ gyönyöreinek és szenvedélyeinek rabságában vergődő lélek kerüli a munkát, élvezetek után sóvárog és addig is alig jut el, hogy előző életének bűnös szokásait levetkőzze. Mihelyt azonban elmélkedni kezd az utolsó ítélet elkerülhetetlenségéről és az örök büntetések kegyetlenségéről, önként hadat üzen szenvedélyeinek. A jutalom reménye vagy a büntetés félelme arra indítja, hogy erőt vegyen régi kívánságain és magát, ha kell, erőszakkal is

legyőzze" (Szent Bern. Epist. 12, n. 3. A gyékényre utal, melyen a régi szerzetesek feküdtek.).

11. A LÉLEK. Hasznos oktatásaiddal már eléggé elrémítettél engem, szegény siralomvölgylakót. Könyörülj most már rajtam és teljesítsd előbbi ígéretedet. Beszélj egy kissé az örök boldogságról, hátha az megvigasztalja lelkemet, hiszen „a változatosság gyönyörködtet." Szent Ágoston is azt mondja: „Mindig jót cselekedjünk, akár megfélemlítéssel, akár vigasztalással dolgozunk az emberek megjavításán" (Szent Ág. Sermo 196, n. 6). Szeneka pedig: „Nemes az emberi lélek és könnyebben enged a hívásnak, mint a vonszolásnak" (Epist. 153, c. 6, n. 9).

Te is légy tekintettel az emberi léleknek erre a nemességére; mert sokszor könnyebben enged a szelíd bíztatásnak, mint a szigorú megfélemlítésnek; gyakran könnyebben megnyerheted vigasztaló ígéretekkel, mint kényszerítő fenyegetéssel és ijesztgetéssel. Azért a mi menyasszony nővérünk is az isteni ajándékok izét és az égi kenetek illatát kívánta követni, és így már nem félelemmel, hanem szeretetteljes gyönyörűséggel járta egyesével a parancsok útját (De Clementia lib. 1, c. 24).

12. A BELSŐ EMBER. Igazat adok neked, lelkem, csak az a baj, hogy sokan nem akarják követni Istent a jó sorsban, s azért szenvedésekkel is meg kell félemlítenünk őket. Sokan vannak ugyanis, akik Isten ajándékait vagy elvakultságuk miatt nem értik meg, vagy hiú törekvéseik között renyheségből vesztegetik el. Azért azt hiszem, hogy ha az emberek megfelelően készségesek lennének az isteni vigasztalások befogadására, a mérhetetlen jóságú Isten mindig hajlandóbb lenne őket vigasztalással simogatni, mint keserűséggel ijesztgetni. Az isteni vigasztalás ugyanis olyan drága és kiváló dolog, hogy sem nem illik, sem nem szükséges különbség nélkül mindenkinek megkapnia.

Ha ilyen megfontolások után te is erre pályázol, tisztítsd meg értelmedet és készítsd fel jól érzületedet; mert Szent Ágoston szerint: „a legfőbb Jót csak a legtisztább szellem szemléltetheti" (V. ö. Én. É. 1, 3), és véleményem szerint megízlelhetni még kevésbé lehet mással, mint tökéletesen rendezett érzülettel.

„Uram, engedd, hogy szívemmel érezzem, amit értelemmel látok! Add, hogy érezzem a szeretet által, amit fölfogtam a megismerés által" (Szent Ág. De Trin. c. 2, n. 4)!

13. A LÉLEK. Mondd, kérlek, milyen értelmi és szívbéli felkészültséggel kell rendelkeznem ahhoz, hogy a szemlélődésben legalább csak egy cseppet is megrészegüljön szellemem a mennyei édesség ízétől? Az okoskodásban ugyanis már gyakoroltam szellememet, de sajnos, félek, hogy még egy szikráját sem éreztem annak a mennyei gyönyörűségnek. Sokat olvastam a szentek életéről és viselkedéséről; az angyali karok természetéről és működéséről; egyet-mást a kimondhatatlan Istenség egységéről, sőt még a felfoghatatlan Szentháromságról is, és még többet az üdvözültek felbecsülhetetlen boldogságáról. De sajnos, szellemem mindezen foglalkozások ellenére is üres és kiéhezett maradt és Szent Ágostonnal folyton így esdekeltem: „Jóságos Atyám, engedd éreznem szívvel, amit felfogok értelemmel" (De Contrit. Cordis, c. 2)! –mégsem jutottam előbbre.

Mikor pedig a sokáig tartó munkában elfáradtam és már magamra is megharagudtam, fölkiáltottam a prófétával: „Meddig felejtesz el, Uram, egészen; arcodat meddig fordítod el tőlem" (Zsolt. 12, 1)? – mert noha méltatlannak tartom magam a fiak kenyerére, de legalább az asztalról lehulló morzsákra mégis igen-igen vágytam, sajnos azonban, legtöbbször, bár szájjal sóvárogtam, „hiába dolgoztam" (Iz. 49, 4).

14. A BELSŐ EMBER. Amiről oly keservesen panaszkodol, lelkem, az két okból történhetett. Lehet, hogy az isteni Jóság nagyon kegyes és üdvös rendelkezéséből. Erre

vonatkozóan mondja Nagy Szent Gergely: „Jóságos Atyánk gyakran el szokta odázni egy időre kérésünk teljesítését, hogy vágyaink fokozódjanak, és annál jobban megérdemeljük, amit kértünk, minél tovább várakoztunk teljesülésére” (Moral. lib. 20, c. 31, n. 61). „Az elodázás növeli a szent vágyakat; ha pedig csökkentené, nem is voltak igazi vágyak” (Lib. II. Hom. in Ev. hom, 25, n. 4). A kegyes és irgalmas Isten ugyanis megteszi néha, hogy amit legszívesebben adna, későbbre halasztja azzal a céllal, hogy megtanulj e drága javakért lángolóbban sóvárogni és ha elnyerted, hálásabb szívvel és gondosabban megőrizzed.

Az sem lehetetlen, hogy a könyörgő rendezetlen állapota miatt halasztja el a jótétemény megadását. Erre mondja Szent Bernát: „Nagyon csalódik az, aki azt hiszi, hogy egyesíti azt az égi édességet ezzel a hamuval, azt az isteni balzsamot ezzel a mérgezett örömmel és a Szentlélek ajándékait ennek a világnak csalóka kedvteléseivel” (Sermo 5 de Asc. Dom. n. 14).

Negyedik fejezet

A lélek a lelkigyakorlatok folyamán forduljon szemlélődő tekintetével a föntvalók felé, hogy lássa azt a tizenkét boldogságot, melyet az alattunk, kívülünk, bennünk és fölöttünk lévő valóságok szemlélete szerez számunkra az égben.

1. § A mennyei öröm általában

1. A BELSŐ EMBER. Nehogy sokáig és a várakozással kínozzalak, tisztítsd meg értelmedet a hiú és haszontalan képzetektől, a földies és kíváncsi okoskodásoktól, valamint a külsőleges és tudományoskodó előítéletektől. Tisztítsd meg szívedet is a bűntől, ennek következményétől, alkalmától és okától. Emeld fel értelmedet, tágítsd ki és terjeszd ki szívedet és „menj be Urad örömébe" (Máté 25, 21), melyet ebben az életben szem tökéletesen nem látott, fül nem hallott, sem az emberi szív meg nem tapasztalt (V. ö. Kor. 2, 9).

„Lángolj hát, lelkem, a szentek természetfeletti életének szeretetétől és vágyától; ez az élet cselekvés munka nélkül, nyugalom unatkozás nélkül, hiánytalan élet és örökös Istendicséret" (De Catech. Rud. C. 25, n. 47). Ujjongj hát örvendezve és tekintsd meg munkád jutalmát, melynek sokasága megszámlálhatatlan, nagysága megmérhetetlen, értéke felbecsülhetetlen és bősége határtalan.

2. A LÉLEK. Már elég az általánosságokból; beszélj most már mindegyikről külön-külön, mert jobban megértjük a részletes beszédet, mint az általános kifejezéseket.

A BELSŐ EMBER. Mit mondhatnék én, lelkem? Mikor a jövendő örömöt szemlélem egészen oda vagyok a csodálkozástól, mivel „ürüm lesz bent és kint, alant és köröskörül" (Eadm. De S. Ans. Similitud. C. 71). Örvendezni fogsz mindenben és mindenen. Örömedet, úgy vélem, a Titkos jelenések könyvének az a boldog asszonya jelképezi, akinek „öltözete volt a nap, és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona" (Cap. 12, 1). Ez az asszony, azt hiszem, az üdvözült lélek, az örök Király leánya, jegyese és királynője: leány természetének alkotása, jegyes a kegyelmi gyermekké-fogadás, királynő a dicsőség ajándéka által. Méltán mondják „napba öltözöttnek", mert isteni fényesség sugárkoszorúja övezi és az örök boldogság dicső koronája van fején; e boldogságnak különleges ékessége az a tizenkét csillaggal jelzett tizenkét öröm, mely a mennyei boldogságot díszíti és ékesíti.

3. Elmélkedj, lelkem, nap-nap után ezekről az örömökről és egyáltalán ne keress vigasztalást ebben a nyomorúságos földi vándorlásban, hanem a jövendő örömök reményében viseld el nyugodt és vidám lélekkel ennek a jelen életnek minden szenvedését.

„Ne nyugtalankodjál, lelkem, ha a gonoszoknak minden sikerül ezen a világon, míg neked csak szenvedés jut osztályrészül, s ha ők örvendeznek, míg te szomorkodol. A gonoszaknak nem lesz részük a menny örömeiben! Azért sohasem bántson, hogy semmid sincsen ezen a világon, hanem végcélod, az örök boldogság reményében türelmesen és örvendező szívvel viseld el mindazt a megpróbáltatást, amellyel földi vándor-utadon találkozol" (Ven. Bed. Comm. in Ps. 36). Ó lelkem, „ha valaha gyönyörködtetne a földi öröm, ennek e világnak hamis dicsősége vagy rövid és esendő hatalma, tüstént fordítsd el tőlük figyelmedet és vesd meg valamennyit mint valami szemetet" (Epist. 52, n. 10).

„Fuss tehát, lelkem, de ne testi léptekkel, hanem lelkes vágyakozással, hiszen nemcsak az angyalok és üdvözültek serege, hanem az angyalok és üdvözültek Ura és Mestere is terád várakozik. Az Atyaisten vár mint szerelmes fiát, a Fiúisten mint édes menyasszonyát, a Szentlélekisten mint legkedvesebb barátját. Az Atya azért vár, hogy minden kincsének

örökösévé tegyen, a Fiú azért, hogy születésének gyümölcse és drága vérének ára gyanánt isteni Atyjának bemutasson, a Szentlélek pedig azért, hogy jóságában és véget nem érő édességében részeltessen. Vár végül az örökkévalóság Királyának boldog családja, a menny valamennyi üdvözültje, hogy téged is társaságába fogadjon" (Szent Bern. Med. c. 6, n. 17. nyomán.).

4. Tehát mindenek előtt az ő társaságukat keresd. Csak nagy szégyenkezéssel mehetnél közéjük, ha e siralom-völgyében nem szeretted volna őket. „Valahányszor tehát hiú világi célok csábítanának, ha valami földi dicsőségben akad meg szemed, tüstént emelkedj lélekben az égbe és kezd el már most azt az életet, amelyet egykor folytatni fogsz" (Szent Jerom. Epist. 22, n. 41.). Azt hiszem, lelkem, ha állandóan elmédben forgatod ezeket a mennyei örömöket, ezáltal úgyszólván levarázsolod e számkivetés helyére az égi haza előcsarnokát, melyben az örökkétartó gyönyörűségeket már előre ízlelgetheted. „Mihelyt ugyanis valami örökkévalót ragadott meg elménk, már nem a földön, hanem a mennyben lakunk", - mondja Szent Ágoston. Akkora szeretetednek ereje, hogy „valóságosabban vagy ott, ahol szeretsz, mint ahol lélegzel" (De trin. lib. VI, c. 20, n. 28). Ilyen az Isten országa, lelkem, mely bennünk vagyon, melyet azonban sajnálatosan elhanyagolunk, mikor erőnket üres és hívságos külső dolgokra pazaroljuk" (De praecept. et disp. c. 20, n. 60). A külvilágnak élünk és Isten bennünk lévő országával mitsem törődünk, a külső hiúságokban és hamis esztelenségekben keresünk vigasztalást, és így elveszítjük első buzgóságunk áhítatát, ugyannyira, hogy annak még csak árnyékát sem őrizzük meg" (Szent Bern. Apol. ad Guillel. c. 10, n. 25).

Ó lelkem, az örök Király leánya, hallgass tehát áhítatos elmével és figyelmes füllel a szent és üdvös intelmekre. Szemlélődésedben vedd szemügyre a mennyei birodalom vigasztalásait; feledd el utálattal és megvetéssel „népedet és atyád házát" (Zsolt. 44, 11), vagyis a világot, az ördögöt és saját magadat.

2. § A mennyei örömről különösen, és elsősorban arról a hármas örömről, melyet az alsóbbrendű valóságok szemlélete jelent

5. Vedd szemügyre és fontolgasd elmédben, hogy azok az égi szellemek, akik már kiszabadultak a jelen élet nyomorúságából és már le sem vehetik szemüket az örök Nap fényéről, miként fordulnak szemlélődő tekintetükkel néha az alsóbbrendű, néha a felsőbbrendű, néha a belső, néha pedig a külső valóságok felé.

6. Szemlélik, mondom, az alsóbbrendű valóságokat és ebben három okból is örömüket lelik: először mivel oly gonosz, borzalmas és kegyetlen ellenségeket győztek le; továbbá mert az isteni bölcsesség fényénél vagy elkerültek minden bűnt és hibát, vagy ha elkövették is, már kijavították; és végül, mert Isten irgalmából megmenekültek a siralmas és véget nem érő örök büntetéstől.

Gondold el, lelkem, mily örömmel tölti ez el őket nap mint nap, főként mikor látják, hogy hány embert győz le a test, a világ és az ördög; hányan fetrengenek olyan bűnökben, melyeknek sohasem nyerik el bocsánatát; és hányat ítélnek örök kárhozatra? Valóban azt hiszem, kétszeresen örülnek az életnek, akik a halálból mentek át az életre.

7. Én Uram, én Istenem! Ha most oly nagy veszedelemben forgunk e harcban, gondold el, mennyire örülünk majd a győzelem felett! Mikor már diadalmaskodtunk a világ fölött, mikor a gonosz fáraó már seregestől a Vörös tengerben, akkor valamennyi választott hárfát tart

kezében és Máriával ujjongva zeng dicsőítő és magasztaló éneket az Úrnak, egy szóval mondván: „Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset mívelt”(Exod. 15, 1).

Akkor majd feláll két Szeráf, vagyis a választottak két kara: tudni illik az ártatlanok és a bűnbánók, és egyik a másiknak azt kiáltja: „Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene” (Iz. 6, 3). Szent az Atyaisten, aki nagy hatalmával megszabadított bennünket a világtól, a testtől és az ördögtől. Szent a Fiúisten, aki minket a bűntől oly bölcsen megtisztított. Szent a Szentlélek-Isten, aki minket az örök gyötrelmektől oly kegyesen megőrzött. Teljes az egész föld annak dicsősségével, aki minket a nyomorult világból a mennyei birodalom örömeire meghívott.

Ó, lelkem, micsoda nap lesz az, amelyen téged is befogadnak e boldog kórusba, s amelyen örök ujjongássá válik számodra mindaz, amit e földi világban jámbor megadással elviseltél. Örvendező szívvel magasztalod akkor mindezekért a te Uradat, Istenedet mondván: „Az Úr kegyelmeit örökké éneklem” (Zsolt. 88, 1). Szent Ágoston szerint „nincs annál örvendetesebb és gyönyörűségesebb ének a mennyei hazában, mint amely a minket vérével megváltó Krisztus dicsősségét zengi” (De Civ. Dei, 22, c. 30, n. 4).

8. Ha tehát próbára tesz a kísértés, ha üldöztetés háborít, ha különféle földi szenvedés gyötör, emelkedj elméddel a mennybe és gondold mag, hogy ezekből virágzik ki majd az örök boldogság. S akkor, Szent Gergely szerint, a jutalomnak szemlélete csökkenteni fogja a csapások erejét: „Ha ugyanis megfontoljuk, mennyi és mily drága jutalom vár reánk a mennyben, hitványnak tűnik szemünkben mindaz, amink van a földön” (Hom. in Ev. lib. 2, hom. 37, n. 1). Valóban, nemcsak a gyönyörűséggel birtokolt javak, hanem a keservesen viselt csapások is csekélynek látszanak, „mert nem mérhetők össze a jelen élet szenvedései sem a múlt megbocsátott bűneivel, sem a jelenben nyert kegyelmekkel, sem pedig a megígért jövendő dicsősséggel” (De conv. ad cler. c. 21, n. 37).

Mily örömmel élvezed majd, lelkem, e dicsősséget, ha tökéletesen megérted, hogy a világon oly veszedelemben éltél, amelyben a legtöbben alulmaradtak; hogy a sátán sokakat megcsaló csalfa mesterkedéseit legyőzted; és a számtalan embert sújtó örök gyötrelmeket kikerülted.

A LÉLEK. Mily üdvös és kellemes vigasztalásban részesítesz! Mikor ígéreteidre gondolok, nem csekély vigasztalással tölt el a remény. De mi lesz, ó Uram, Istenem, ha jelen reményeim tényleg valóra válnak?

3. § Az üdvözültek a mellettük lévőkre fordítják szemlélődő tekintetüket és ennek folytán hármas forrásból merítenek örömet

9. A BELSŐ EMBER. Még csak keveset hallottál, lelkem, s aránylag semmi az, amit elméd felfogott. Most azonban emeld fel egy kissé lelki szemeidet és ájtatosan vedd fontolóra újra meg újra, mily örömet nyerhetsz a melletted lévő dolgok szemlélete folytán.

Vedd hát szemügyre figyelmesen a gyönyörűséges lakhelyét, melyet az isteni Bölcsesség készített számodra, az édes eledelt, az s díszítést és a drága kincset, melyet az örök Mindenhatóság gyűjtött neked össze. Figyeld meg az előkelő társaságot is, amelyben elméd Isten kegyessége folytán örökké ujjongani fog.

10. Nézd, lelkem, mily gyönyörűséges „a mennyei birodalom, a biztonságos otthon, a minden gyönyörűséget magában foglaló haza” (Med. c. 4, n. 11). Nézd, mily fényesen tündöklő ez a mennyei város. „Nincs szüksége sem a napra, sem a holdra, hogy abban

világítsanak, mert fényessége maga az Úr, az igazság napja, az örök világosság kisugárzása, és szövétneke a Bárány" (Jel. 21, 23 - Malak. 4, 2 - Bölcs. 7, 26 - Jel. 21, 23).

Ó, mily „dicsőséges dolgok hangzanak el rólad, Istennek városa" (Zsolt. 86, 3)! Ó Izrael, mily nagy az Isten háza, mily nagy az Ő birtokának helye!" Ó lelkem, ha testileg itt vagy is, elméd ott legyen mégis! Mert ott találsz nyugalmat fáradság nélkül, életet halál nélkül, ifjúságot öregedés nélkül és világosságot sötétség nélkül" (Szent Ág. Sololiq. c. 35). Nemkülönben zavartalan békességet is. „És népem, mondja az Úr, szép békességben lakik biztonságos hajlékomban és bőséges nyugalomban" (Iz. 32, 18).

11. Ki más lenne ott eledelünk, ha nem a boldog Bárány, a tiszta és ártatlan Jézus, az Atyaisten és Szűz Mária Fia? Az a Jézus, akinek legtisztább emberségből és legfönségesebb istenségből terítenek mindenkit bőven kielégítő, gazdag asztalt az üdvözültek számára. Ó mily „boldogok, akik a Bárány mennyegzős lakomájára hivatalosak" (Jel. 19, 9)! „Ott mindig szomjaznak, és folyton kielégülnek, de valami csodálatos módon ettől a szomjúságtól távol van a szürkeség, a kielégüléstől pedig az unalom" (Szent Gerg. Moral. 18, c. 54. n. 91). „Házad dús javaiból megrészegülnek, gyönyörűséged patakjával itatod őket" (Zsolt. 35, 9).

12. A LÉLEK. Mondd, kérlek, mikor következik ez be?

A BELSŐ EMBER. Azt hiszem, csak akkor, amikor a királyok Királyának gyönyörűséges pincéje, „az Atya dicsőségének fénye, az örök világosság kisugárzása és Isten fölségének szeplőtelen tükre és jóságának képmása, akit az angyalok látni kívánnak, felövezi magát, asztalhoz ülteti övéit és személyesen szolgál nekik" (Zsid. 1, 3 - Bölcs. 7, 26 - L. Pét. 1, 12 - Luk. 12, 37).

Erről elmélkedjél, lelkem! Micsoda örömmel szemlélik majd az üdvözült lelkek a fölszolgáló csodálatos méltóságát, valamennyi asztaltárs bámulatos szeretetét, a válogatott étkek bőségét, a szolgák sokaságát, hogyan élvezik majd a hangszerek és énekesek Isten Fiát, a dicsősség Királyát magasztaló édes melódiát!

Ezen a bámulatosan nagyszerű mennyei lakomán hallod majd az angyalok ujjongását, az apostolok énekét, a vértanúk győzelmi dalát, a hitvallók és szüzek dicsérő himnuszát, a pátriárkák és próféták örömkiáltását. Hallani fogod, miként magasztalják a szentek és választottak az Atyát, a Fiút és a Szentlelket, egy szóval mondván: „Szent, szent, szent a seregek Ura Istene, teljes az egész föld az Ő dicsőségével. „Ó, mily dicsőséges az ország, ahol Krisztussal ujjonganak a szentek és fehér ruhába öltözötten követik a Bárányt, bárhová megy" (Iz. 6, 3).

Ó lelkem, hogyan lehetne ott hiány a boldogságban, ahol annyiféle öröm-forrás fakad?

13. Lásd most magad mellett a minden szentek karát, melyet boldogságod betetőzésére a jóságos Isten gyűjtött egybe. Szeneka ugyanis azt mondja: „a meg nem osztott öröm, nem igazi öröm" (Epist. 6, n. 4). „Mely nyelv tudná elmondani, mely értelem volna képes felfogni, mekkora lesz a mennyei város öröme? Ott lenni az angyalok karában és az üdvözült lelkekkel szemlélni a Teremtő dicsősségét" (Hom. in Ev. lib. II, hom. 37, n. 1). E boldog társaságból sohasem távozni, hanem örömükön örökké együtt ujjongani! Ott külön-külön ismerünk mindenkit és bennünket is személy szerint ismernek valamennyien. Senki előtt sem lesz titok társának hazája, nemzetsége vagy családja (De similitud. Ans. C. 59). „Ott ugyanis oly tökéletes lesz az üdvözültek szeretete, hogy ki-ki úgy szereti felebarátját, akárcsak saját magát". Ebből pedig az a felbecsülhetetlen előny következik, hogy „mindenki úgy örül társa örömének, miként a magáénak" (De Spiritu et anima, c. 57). Következésképp, mivel a választottak serege megszámlálhatatlan, ki volna képes leírni az üdvözültek örömét?

14. „Mily fölséges nap lesz az számodra, mikor a szűzek kiséretében eléd jön Mária, az Úr édesanyja! Mikor maga a Vőlegyény fogad minden szentek társaságában és azt mondja: „Kelj fel szaporán, barátnőm! Jöjj, galambom, szépem! Mert a tél már elmúlt, az eső el ált, elvonult!" Akkor az angyalok dicsőségeden ámulva így szólnak: „Ki az, ki feljő a pusztából gyönyörtől aléltan, kedvesére támaszkodva?" Sion leányai meglátnak és magasztalnak. Akkor az a száznegyvennégyezer a trón és a vének előtt citerát tart kezében és új éneket énekel. Akkor a Vőlegény karjaiba veted magadat és ujjongva mondod: „Megleltem, akit szeret a lelkem; megragadtam, el nem engedem" (Szent Jerom. Epist. 22, n. 41; idézi: Én. É. 2, 10; 8, 5; Jel. 14. és Én. É. 3, 4).

Akkor annak a nagy Jóbnak, aki a boldog keleti országok lakóit mind felülmúlva, hét fiának lakomát rendez, mindegyik a maga napján, s arra mint nővéreket és sorstársukat téged is meghívnak. Mindegyikük azt mondja: „Igyál csak és feküdjél le vígan, hiszen kegybe jutottál előttem. Te pedig örömmel feleled: Iszom, uram! Vígabb ma az én lelkem, mint életem bármely napján" (Jób. 1, 2-4. Judith, 12, 17 és 18).

Ó, valóban hallatlan felmagasztaltatás! Ó vigasságos és örvendetes kiváltság! Ehhez hasonlót még senki sem látott ezen a világon! Azt hiszem, hozzámérten ennek a világnak minden pompája alig egy cseppecske lenne csupán.

15. A LÉLEK. Már eleget hallgattam s régóta csendben voltam, mivel előadásodat gyönyörűséggel és szerfölött nagy csodálkozással figyeltem. Ne menj tovább, kérlek, míg pontosabban le nem írod az égi lelkeknek ezt a lakomáját. Az előbb ugyanis már érintettél egyes dolgokat, de igen gyorsan átsiklottál rajtuk.

A BELSŐ EMBER. Ó lelkem, jobb szeretnék most is csendben átsiklani kéréseden, semmint szennyes ajakkal beszélni, vagy akár gondolkodni is erről a mennyei titokról. Mert sajnos, még gyakran merülök el világias és hívságos dolgokban, én, aki - , fájdalom! a többi világiakkal együtt sertések moslékját eszem; ezért az isteni szellemek otthonos életéről szerfölött szégyellek beszélni. Mivel azonban jámbor kérésednek mégsem mondhatok ellent, röviden előadom, amiről olykor, a Szentlélek sugallatára, - bár méltatlanul -, elmélkedni szoktam. Noha ebben a mennyei udvarban mindenki rendelkezik az összes javak tökéletes teljességével, az érdemek különbözősége szerint bizonyos javak egyeseknek mégis kiválóbb fokban jutnak osztályrészül. Ennek ellenére azonban - mondja Szent Gergely -, a felbecsülhetetlen isteni Jóság mérhetetlensége folytán semmit sem birtokolnak személyesen (Moral. lib. 4, c. 36, n. 70). Minden közös mindenkiben, annak jóvoltából, aki „minden mindenben" (I. Kor. 15, 28).

Ott a szűz örvend a szent özvegység érdemének, az özvegy pedig a tiszta szüzesség kiváltságának; a hitvallót boldogsággal tölti el a vértanúk diadala, ezek viszont magukon kívül lesznek a hitvallók győzelme miatt; a próféta dicsekszik a pátriárkák jámborságával, ezek pedig ujjonganak a próféták hitén és tudományán; az apostolok és angyalok örülnek valamennyi kisebbrendű érdemének, ezek viszont vigadoznak a nagy szentek dicsőssége és koronája miatt. A szeretet tökéletes és szent köteléke lehetővé teszi, hogy mindenki a másikban birtokolja azt, amiben a maga érdeméből nem részesednék.

16. A LÉLEK. Még ez sem nyugtatja meg elmémet. Azért ne menj tovább, kérlek, míg külön-külön el nem magyarázod ennek a lakomának részleteit.

A BELSŐ EMBER. Jól tudod, lelkem, hogy „csak dadogva tudunk visszhangot adni Isten nagyságának" (Szent Gerg. Moral. lib. 5, c. 36, n. 66). Nem is csoda! Hogyan volnánk képesek szavakba önteni azt, amit fölfogni is alig tudunk? Hiszen ezek az égen túli dolgok, melyekre hályogos szemünket függesztjük, sokkal valóságosabbak annál, amit értelmünk felfog róluk, de még ez a megsejtés is közelebb van az igazsághoz, mint annak szavakba öntése.

De nem akarlak sokáig várakoztatni. Azért hallgass ide, elmondom, mit lát az értelem, amikor a szív még alig ízlel valamit.

Úgy vélem, az a hét fiú, akiről föntebb szó volt, az összes szent és választott lelkeket, a mennyei Atyának örököseit és fiait jelenti. Ezek mid egyike lakomát rendez a maga napján, amikor is kölcsönösen megvendégelik egymást mennyei boldogságukból: ki-ki érdeme szerint feltálalja a neki juttatott dicsősség legválogatottabb étkeit.

Az első napon az elsőszülött, vagyis a mennyei angyalok kara ad lakomát; ezek méltán megérdemlik az „elsőszülött" nevet, mert elsők voltak a teremtésben s először tértek meg Istenhez, akitől sohasem szakadtak el a bűn által, hanem mindig változatlan szeretettel ragaszkodtak hozzá. Így az égi haza boldog örökségét is elsőnek nyerték el. Lakomájukon különféle drága és válogatott étket tálalnak eléd, mert mindegyik rend legsajátosabb kincsét és különleges örömét szolgálja fel.

17. Képzeld el, lelkem, miféle eledellel kínálnak azok a legmagasabbrendű szeráfi lelkek, akiknél senki sincs közelebb az örök Atyához az égi szellemek között; senki sincs, aki náluk közvetlenebbül szemlélné lényegét és tökéletesebben élvezné javait. Mit gondolsz, micsoda boldogságban részesítenek nemes természetükkel, világos szemlélődésükkel és őszinte szeretetükkel? Tehát ezek a Szeráf név viselői Isten-szeretetük tüzével fogják díszíteni azt a lakomát.

A Kherubok örök fényességük sugarával díszítik; a Trónok az isteni fölség igazságosságával; az Uraságok uralkodásuk kiválóságával; a Fejedelmek az alacsonyabb rendűek kormányzásának nagyszerűségével; a Hatalmasságok a gonosz szellemeket megfékező tekintélyükkel; az Erősségek csodatevő hatalmukkal; a Főangyalok magasrendű hírnöki méltóságukkal, az Angyalok pedig az isteni tudomány kisebb jelentőségű titkainak fürge közlésével járulnak hozzá e mennyei lakoma fényének emeléséhez. Láthatod tehát, miként részelteti mindegyik az üdvözültek lelkét azokból a mennyei örömökből, melyekben sajátos szerepük folytán a mennyei udvarban részesülnek.

Ha meggondoljuk, mily hűségesen őriznek bennünket ezek a lelkek a „siralom völgyében", s miként törekszenek minden erejükkel minket is bevezetni az örök boldogság honába, nem csodálkozunk, ha a mondottakon kívül még sok más rejtettebb örömöt is tartogatnak számunkra. „Ó, ha tudnók, - mondja Szent Bernát -, mily gondos szorgalommal csatlakoznak az üdvözült lelkek az éneklőkhöz és imádkozókhoz, miként egyesülnek az elmélkedőkkel, hogyan őrzik a nyugvókat és vezérlik a munkálkodókat" (Medit. c. 6, n. 26)!

Ó üres és kiéhezett lelkem, ha e lakomán az urak asztaláról csak egy lehulló morzsát vennél is fel kitárult szellemi ajkaddal, azt hiszem, attól kezdve türelmesen viselnéd a földi vándorlást minden egyébb megpróbáltatással együtt. Úgy vélem, ha ennek a bornak csak egy cseppjét is ízlelnéd, utálattal fordulnál el minden evilági édességtől. Ha egyszer a szív a mennyeiekhez tapad, - értsd, a megízlelés által, - mindjárt hitványnak tartja azokat a dolgokat, melyekkel előbb még nagyra volt" (Moral. c. 1, n. 1).

18. Ó, kedves lélek, a pátriarkák, a próféták, az apostolok, vértanúk, hitvallók és szüzek lakomájáról, akiket a másik hat fiú jelképez, mit mondjak? Mindenikük annyi fogást tálal fel a lakomán, ahány erénygyakorlatot végzett ebben az életben. Ki volna képes elbeszélni, mennyi örömben részesít minden lelket a szent pátriárkák alázatossága és tökéletes egyszerűsége, a próféták hite és megingathatatlan hűsége, az apostolok szeretete és lángbuzgalma, a vértanúk szilárdsága és türelme, a hitvallók kegyes jósága és a szüzek tiszta önmegtartóztatása? Valóban, elégtelen a nyelv és a szó annak kifejezésére, amit az értelem sem képes megfogni: t. i., hogy mily nagy öröm ott lenni az angyalok karában s részt venni az üdvözült lelkekkel a Teremtő magasztalásában, az Isten arcát közelről szemlélni, látni a

határtalan fényt, és a halál félelme nélkül örvendezni az örök romolhatatlanság ajándékának" (Szent Gerg. Hom. in Ev. lib. 2, hom. 37, n. 1).

19. Ó, mily boldog nap virrad reád ekkor! Elfoglalod atyáid örökségét, velük együtt részesévé leszel mindezeknek a felbecsülhetetlen örömöknek és boldogan jutsz be a leghatalmasabb Király lakásába! Ébredj tehát, lelkem, és az erények illatával, a jó cselekedeted kincseivel és mennyei kívánságaid nagyszerű felszerelésével menj fel Jeruzsálembe azzal a híres királynéval (Sába királynője, V. ö. III. Kir. 10, 1), végy szemügyre mindent szorgalmasan és győződj meg, hogy a valóság fölülmúlja a hírverést és a dicsőség nagyobb minden szóbeszédnél; és akkor az örömtől elaléltan, azt fogod mondani Szent Péterrel: „Uram, jó nekünk itt lenni" (Máté 17, 4); itt van atyánk, anyánk, nővérünk, testvérünk és itt van a hazánk! Engedd, Uram, hogy itt maradjunk és innen sohasem távozzunk!

„Fussunk, lelkem, a legigazibb hazába, mert az az a hon, amelyért teremtettünk; ott a mi teremtő Atyánk, ez a mi biztos menedékünk, ez a mennyei Jeruzsálem, a mi édesanyánk" (De Isaac et anima, c. 8, n. 7-8). „Oly nagy legyen, lelkem, szereteted és vágyad e mulandó életben az örök haza után, amelyre születtél, a fájdalmad, hogy még oda nem jutottál és a félelmed, ha netán sohasem éred el, hogy csak abban találj örömet, ami oda segít vagy legalább az eljutás reményét kelti föl benned" (Szent Ans. Cur Deus homo? lib. 1, c. 20).

4. § Az üdvözültek a belülvalókra is figyelnek és ez hármas örömmel tölti el őket

20. Négy elemből álló testünk négyes jutalmat kap: a föld halhatatlanná lesz; a víz változatlanná; a levegő gyors mozgási képességet, a tűz pedig tündöklő fényességet nyer (Szent Bonaventúra itt korának fölfogása szerint beszél. A régiek ugyanis azt hitték, hogy ezen a világon minden négy elemből tevődik össze: a föld, a víz, a levegő és a tűz különböző arányú csoportosulása alkotja a különféle testeket. V. ö. P. Jean de Dieu, i. m 245). „Az üdvözültek szíve az örök hazában egymás előtt ragyogóan fényes és átlátszó tiszta lesz; ott ha egymásra tekintünk a lelkiismeretbe is belátunk s a testi alkat nem rejti el szemünk elől a szellemet" (Szent Gerg. Moral. lib. 18, c. 48, n. 77).

A test tüstént ott terem, ahol a lélek akarja. Amilyen készséggel engedelmeskedik a lélek teremtőjének, oly készséggel veti magát alá a test is mozgatójának. Minden érzék működésbe lép. A szem pompás díszleteket lát, az ízlés a legédesebb ízt ízleli, a szaglás mindenkinél kellemesebb illatot szagol, a tapintás gyönyörűséges tárgyakat ölel, a hallást pedig boldogító dallamok gyönyörködtetik.

Múljék el tehát, lelkem, a jelen világ szeretete és fogadja el helyét a jövendő élet szeretete, ahol semmi nehézség nem háborgat, semmi szükség nem szorongat, semmi zaklatás nem nyugtalanít, hanem örök vidámság uralkodik" (De confl. vtiorum et virtutum, c. 26; Szent Ág. művei között). Ott „létünk nem változik, ismerésünk nem téved és szeretésünk csorbát nem szenved soha többé" (Szent Ág. De Civit. Dei, 11, c. 28). Távol lesz onnan minden rendetlenség, minden betegség, minden lassúság és minden romlandóság.

Új ég és új föld lesz ott, ahol hasonlók leszünk az angyalokhoz, ha nem is korban, de legalább boldogságban. Ott életünk lesz halál nélkül, ifjúságunk öregedés nélkül, örömünk szomorúság nélkül, békénk viszálykodás nélkül, akaratunk érvényesül sérelem nélkül, nappalunkat sötétség nem váltja fel és örök hazát nyerünk elveszthetetlenül" (Ad fratres in eremo, Sermo 49; Szent Ág. művei között). „Ott bármit akarsz, meglesz, amit pedig nem akarsz, az nem lesz" (Szent Ans. Proslog. c. 25).

21. Gondold meg, mennyire örül a lélek is, amikor azt a testet ölti magára, amiről az előbb beszéltünk, nem pedig azt, amit óriási fájdalommal viseltél és csak erős harc árán tudtál legyőzni, s amelyről gyakran mondottad félelemmel és türelmetlenséggel vegyes megadással és haraggal kevert szelídséggel: „Ki szabadít meg engem e halálnak testétől" (Rom. 7, 24)? Minden bizonnyal nem ilyen, hanem tökéletes, engedelmes és szellemi lesz; inkább olyan, mondom, mely enyhülést nyújt a szemlélődésben és növeli örök boldogságodat. Bizonyos ugyanis, hogy maga a lélek sem óhajtaná magára ölteni a testet, bármilyen dicsőséges lenne is, ha gátolná az isteni dolgok szemléletében. Így azonban, - Szent Ágoston nézete és tanítása szerint, - maguk a szent lelkek kívánják felvenni és vele újra egyesülni, mert nélküle örömükről és boldogságukról hiányzik a korona. Sőt annyira kívánják, hogy ez a vágyakozás valamiképpen még szemlélődésüket is gátolja és késlelteti (Lib. 12 de Gen ad litt. c. 35, n. 68).

Ó te nyomorúságos, rothadó és bűzös test! Hogyan jutottál ahhoz a nagy dicsőséghez, hogy a szent lelkek, akiket az Isten a maga képmására díszített és tulajdon vérével váltott meg, utánad sóvárogjanak és téged várjanak, mert nélküled nem teljes a dicsőségük és nem kielégítő az örömük" (Sermo 3 in fest Omn. Sanct. n. 2)?

„Mikor a lélek ezt a már nem anyagi, hanem szellemi testet magára ölti, természetének megfelelő tökéletes létmódot nyer; engedelmes és parancsoló, éltetett és éltető lesz egyszerre. Ami előbb terhe volt, az most dicsőségét képzi a kimondhatatlan boldogság által" (Szent Ág. Lib. 12, de Gen. ad litt. c. 35, 68).

22. Képzeld el, lelkem, mily nagy lesz dicsőséged, amikor felöltöztetnek abba az új, tündöklő és „minden drágakővel díszített" (Eccl. 50, 10) öltözetbe, vagyis testbe, amelyen annyi drágagyöngy ragyog, amennyi erény díszíti most lelkedet. Ki volna képes elmondani mennyi örömben, mily bámulatos dicsőségben és mily felfoghatatlanul sok dicséretben részesülsz majd, amiért az önmegtartóztatás és tisztaság pörölyével oly derekasan legyőzted testedet; amiért futással és megvetéssel oly hathatósan leküzdötted a világot; amiért az ördögöt bölcs ellenállásoddal megfutamítottad; amiért oly bátran nemet mondtál minden rendetlen gondolatnak, érzésnek és indulatnak. Gondold meg, mennyi dicséretet nyersz azoktól, akiket szavaddal vagy példáddal a jóra indítottál. Kell-e még több öröm? – Minden gondolatodért, szavadért és cselekedetedért sajátos és örökkétartó dicséretet nyersz.

5. § Az üdvözültek önmaguk fölé irányítják szemlélődő tekintetüket és a lélek három képessége szerint a legfőbb jóban tökéletes örömet találnak

23. Azt tanácsolom neked, lelkem, hogy miután már az elmodottak föltüzeltek, előkészítettek és csalogattak, fordulj most Teremtőd felé és vizsgáld meg szorgalmasan, mennyi örömet nyernek Tőle az üdvözült lelkek. Lásd, „milyen gyönyörűséges az a Jó, aki minden javak kellemességét magában hordja. Nem olyanok ám ezek, mint amilyeneket a teremtett dolgokban tapasztalunk! Olyan nagy különbség van közöttük, mint a Teremtő és a teremtmény között. Bármit akar e Jó birtokosa, teljesül, amit pedig nem akar, az nem teljesül" (Szent Ans. Pros. c. 24 et 25).

„A boldog életet könnyebb elnyerni, mint leírni; folyamának nincs határa, élvezete nem szül undort; táplálkozás ez étel nélkül, folyton új kedv a nem szűnő régi örömökhöz, az elvesztés félelmét kizáró állandó boldogság" (Caes. Arelat. Hom. 9). „Ott az értelem mentes minden tévedéstől, az akarat minden fájdalomtól, az emlékezet pedig minden félelemtől; csodálatos nyugalom, teljes gyönyörűség és minden javak unalomnélküli biztonságos birtoklása (Szent Bern. Sermo II. in Cant. n. 6).

24. Mit gondolsz, lelkem, mennyire örülnek és vigadoznak, akik állandóan szemlélik az örökkévalóság tükrét, melyben világosan eléjük tárul a legnagyobb boldogságnak minden jelen, mult és jövő kelléke? „Mikor minden világosság Atyjának legmagasztosabb fénységébe kerülünk, mindent megértünk, amit csak teremtmény befogadni képes" (De Mirab. S. Script. c. 7. Szent Ág. művei között). „Akkor az igazak megismerik mindazt, amit az Isten megismerhetőnek teremtett" (De Similit. Ans. c. 49). „Mit ne tudnának, akik a Mindentudót látják" (Szent Gerg. Dial. 4, c. 33)

„Miként a tükörben három dolgot látunk: önmagunkat, magát a tükröt és minden jelenlévőt, hasonlóképpen az isteni fényesség tükrében is megismerjük magát az Istent, önmagunkat és a többi teremtményeket" (De tripl. habitac. c. 6. Szent Ág. művei között).

Ó te természettől fogva tudni vágyó lélek, ezt a tükröt óhajtsd látni, ebből akarj tanulni és olvasni, mert ezt egyszer látni annyi, mint mindent megtanulni. Ebben ostobaságnak tűnik majd Platon elmélete, Aristoteles bölcselete és Ptolemeus csillagászata, mert ami igazságot ezekből tanulunk, az csak parányi része annak, amit még nem tudunk. „Meglátod majd és felderülsz, szíved csodálkozik és kitágul" (Beda Ven. Hom. III, sect. 1, hom. 72).

25. A LÉLEK. És mit látok majd?

A BELSŐ EMBER. „Szemed látni fogja díszében a királyt" (Iz. 60, 5).

Az örök dicsősség ragyogása oly szép és oly gyönyörűséges, hogy még a napnál fényesebb angyalok sem tudnak betelni vele" (Iz. 33, 17). Akkor tehát majd felderülsz az isteni fényesség bámulatos látomásának gyönyörűségétől, csodálkozni fogsz, ha a magad szépségét szemléled, kitágul a szíved, ha tökéletesen megismersz minden teremtményt. Ó bámulatos csodálatos szemlélődés! Ó édes és gyönyörűséges elmélkedés! Ó kimodhatatlanul örvendetes vizsgálódás!

Ó, mily jól mondják rólad, Uram, Istenem: „Jobb egy nap a te udvaraidban, mint más helyen ezer (Zsolt. 83, 11 és 89, 4); hisz szemed előtt ezer esztendő olyan, mint az eltűnt tegnapi nap." Szent Ágoston szerint pedig: „Oly nagy a mennyei dicsőség szépsége és az örök világosság édessége, hogy egyetlen órányi élvezetéért joggal megvethetnők a jelen életnek megszámlálhatatlan napját még akkor is, ha dúskálnánk a gyönyörökben és a földi javakban" (Szent Ág. de lib. 3, c. 25, n. 77). Oly szép és olyan édes, hogy utána már nem tudnánk egyébben gyönyörködni, mert felülmúl minden édességet és minden kívánságot.

26. A LÉLEK. Mi van még, aminek látása gyönyörködtetne s aminek szemlélete megörvendeztetne?

A BELSŐ EMBER. Ó lelkem, ha több nem is volna, már ennyi is elég lenne. Van azonban még egy, - hogy a többi, szinte megszámlálhatatlan kellemes látványról ne is beszéljek, - amely csodálatos módon fölvidítja valamennyi üdvözült elméjét és valami bámulatos és fölmérhetetlen örömmel ittasít meg minden üdvözültet: ez pedig a menny istenien tündöklő Királynőjének látása és szentséges Gyermeke megdicsőült emberségének szemlélete.

Ki volna képes még csak elképzelni is, mily örömet jelent látni az irgalmasság Anyját, a jóság és kegyesség Királynőjét; már nem azt, aki nyöszörgő Fiacskájával a jászolban fekszik, hanem azt, akit az angyalok minden kara Úrnőjeként szolgál; nem azt, aki három napig könnyes szemmel keresi elveszett kedves Gyermekét, hanem azt, aki most Őt szemléli az örök boldogságban; már nem azt, aki aggódva menekül vele Egyiptomba Heródes elől, mert Fia a mennybe szállt, Heródes pedig a pokolra zuhant; már nem azt, aki gyötrődik a sok gonoszság miatt, amit a zsidók Fiával cselekszenek, mert most már „minden alá van vetve neki" (I. Kor. 15, 27). Már nem kiáltja szívfacsaró zokogással: „Én fiam! Bárcsak én halhatnék meg helyetted" (II. Kir. 18, 33)! Mint tette, amikor a kereszten haldokolva függő

egyszülött Fia mellett állott. Nem is siránkozik már, mint mikor „tanítványt adtak neki a mester helyett, szolgát az Úr helyett," mintegy idegent édes egyszülött Fia helyett.

Azt szemléljük az égben, aki érettünk hajdan szerencsétlen és keserűséggel teljes volt, most azonban az angyalok kórusa és valamennyi teremtmény fölé magasztaltatva, Fiával, Krisztussal uralkodik a Szentháromság palotájában.

27. Fontolgasd, lelkem, ájtatos elmével, mily édes boldogság lesz látni az embert teremtő Embert és Teremtőt szülő Asszonyt; Jézust, a mi elveszett, kivetett és lenézett testvérünket, aki most megkerült, visszatért, uralkodik és mindenkinek parancsol. „Bár testvérem lennél, ki anyám emlőin szopott, akkor ha az utcán érnélek megcsókolnálak (Én. É. 7, 10) kegyeletes ajakkal, átölelnélek szerető karokkal és senki sem vetne meg érte engem; mikor vezetlek már be szobámba a legkellemesebb élvezés édessége által?"

Szent Anzelm, az Elmélkedések ájtatos szerzője, ez után a látomás után sóvárgott, amikor így írt: Ó, édességes Gyermek, mikor látlak már meg, mikor jelenek meg színed előtt, mikor telhetnek el szépségeddel, mikor láthatom meg áhított arcodat, melyet az angyalok is látni kívánnak?

Jaj annak a léleknek, aki téged nem keres! Mert aki a világot szereti és a bűnnek szolgál, az soha sem nyugodt, soha sincs biztonságban.

Engedd, kérlek, hogy Nélküled semmi sem tessék nekem. Rajtad kívül semmit ne találjak sem édesnek, sem szépnek, sem értékesnek. Rajtad kívül minden silányuljon el szememben. Ami ellenedre van, az nekem is legyen kellemetlen, s az legyen szüntelen vágyódásom tárgya, ami kedvedet szolgálja. Utáljam meg az örömöt Nélküled, de gyönyörködtessen az öröm is, meg a sírás is Teveled. Ó, jóságos Jézusom, ha már sírni is édes Veled, milyen édes lesz örvendezni Veled (Szent Ans. Orat. 19, Med. 14, c. 3)!

A LÉLEK. Ó, ember, már epedve vágyom Uramat Istenemet, teremtőmet látni, lankasztó tűzzel óhajtom Jézust, testvéremet és megváltómat szemlélni. Megsebezte szívemet a vágy Szűz Mária látása után. „Ó, mikor láthatom már meg vágyva-vágyott örömömet? Mikor jön már el az éhezett dicsőség? Ó, mikor jön el a várva-várt Vigasztaló? Mikor részesülök meg házának bőségétől, mely után sóhajtozom" (Szent Ans. Orat. 30)? Már nehezemre esik a teremtményeket látni, mert Alkotójuk szépsége hasonlíthatatlanul fölülmúlja őket.

A BELSŐ EMBER. Várakozz csak, lelkem, türelmesen, hiszen írva van: „Még egy kis idő, és már nem láttok engem; és megint egy kis idő, és megláttok engem" (Ján. 16, 16).

A LÉLEK. Ó, mily hosszú ez a kis idő, mily sokáig tart ez a *kis idő!* Mert bár csekély az érdem, mégis nagy a vágyakozás.

A BELSŐ EMBER. Ó, lelkem, ha határtalanul nagynak látod az örök fényesség szemlélésére tüzelő vágyadat, mit gondolsz, mily lángolóan kell majd áhítoznod a tökéletes Jóság szeretetére és a legmagasztosabb Fönség örökké tartó birtoklására? Ha nem szeretnéd mindenek fölött, látásának hogyan örülhetnél? Ha valóban látnád és szeretnéd, de birtoklása bizonytalan lenne, hogyan maradhatnál akkor boldog? "Ott fönn tehát pihenünk és látunk, látunk és szeretünk, szeretünk és birtoklunk" (Szent Ág. De Civ. Dei. lib. 22, c. 30, n. 5).

Vágyainknak ugyanis az a célja, Akit majd egykor vég nélkül látunk, untalan szeretünk és a legnagyobb boldogsággal, fáradság nélkül örökké dicsérünk. „Hallgasd csak meg, mit mond az imént leírt örömökről az ájtatos Szent Anzelm a Proslogion végén *és fontold meg,* mily gyönyörűséges az a jó, mely magában foglalja minden javak kellemességét. Ha kedves a teremtett élet, mily kedves lesz a Teremtő lényeg! Ha édes az alkotott üdvösség, mennyivel inkább az lesz mindent alkotó Üdvösség! Ha a teremtett dolgok ismeretében kedvünket leljük, mily gyönyörűséget találunk majd a teremtetlen dolgok ismeretében" (Szent Ans. Prosl. c. 25 és 26)?

„Miért tévelyegsz tehát mindenfelé, teremtett javakat keresve? Azt az egy Jót szeresd, aki minden javaknak foglalatja. Ha a szépség gyönyörködtet, „az igazak fényleni fognak, mint a

nap” (Máté 13, 43); ha a szabadság vagy az erő tetszik, ott az üdvözültek „hasonlók lesznek az angyalokhoz” (Luk. 20, 36); ha a hosszú és kellemes életben leled örömödet, ott örökké egészséges leszel. Ha jóllakni vagy megittasulni akarsz, az Úr házának bőségétől megrészegülnek és gyönyörűségének patakjából isznak” (Zsolt. 35, 9). Ha a zenét kedveled, az égben angyalok énekelnek; ha társaság és barátság után vágyakozol, az üdvözültek seregében mindenki egyetért. Ha megtiszteltetésre és gazdagságra áhítozol, dicsőség és gazdagság lesz az Úr házában (Zsolt. 111, 3). Ha biztonságos nyugalmat keresel, a mennyben minden időnek örökké tart a hosszúsága.

Emberi szív, te szűkölködő, minden ajjal - bajjal meglátogatott, sőt egészen elborított szív, hogyan örvendeznél, ha mindeme javakban te is bővelkednél! Kérdezd meg belső titkos kamráidat elfér-e bennük annyi öröm, amennyi a te boldogságodból fakad? – De ha az ember a saját boldogságából fakadó örömet is alig képes szívébe zárni, hogyan foghat majd föl olyan nagy és annyi örömet, amennyi a választottak száma? Ott ugyanis mindenki úgy szereti felebarátját, mint saját magát, és ennek a szeretetnek fokához mérten részesedik amannak örömében. Így természetesen ki-ki hasonlíthatatlanul jobban örül az Isten boldogságának, mint a sajátjának és választotténak együttvéve; Istent ugyanis „teljes szívéből, teljes lelkéből és teljes elméből” (Máté 22, 37) szereti. Az Ő örömének teljességét azonban az egész szív, az egész lélek, az egész elme sem képes fölfogni, mert olyan mértékben örülnek, amilyen mértékben szeretnek és olyan mértékben szeretnek, amilyen mértékben ismernek.

Valóban, „szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe föl nem hatolt” (I. Kor. 2, 9), ahogyan szeretni és ismerni fognak Téged, Uram, az Istennek szentjei.

Add, Uram, hogy megismerjelek, szeresselek és mindörökké örvendezzem benned. Ha ebben az életben ezt nem is tehetem egészen, növekedjem legalább itt ismeretedben és szeretetedben, hogy ott fönn teljes legyen az örömöm; itt a reményem, ott meg majd a valósága.

Uram és Atyám, Te szent Fiad ajkával azt tanácsolod, sőt parancsolod is nekünk, hogy kérjük a *teljes örömöt*, aminek elnyeréséről biztosítasz is. Kérem hát, Uram, amit csodálatos Tanácsadód által tanácsolsz és ígérsz: „hogy örömünk teljes legyen” (Ján. 16, 24). Egyelőre erről a teljes örömről gondolkozzék elmém, erről beszéljen nyelvem, ezt szeresse szívem, éhezze lelkem, szomjazza testem, és ezt kívánja egész valóm, mindaddig, míg csak be nem lépek Istenem örömébe, aki három személyben Egy és „áldott mindörökké” (Róm. 1, 25 és föntebb, Máté 25, 21)! Amen.